

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

נה א מיי פיה מהל
קצת פה הלכה א
סמט עין יד:
נה ב מיי פיה מהל
מוסרי כפרה הלכה
ה:
ג מיי פיה מהל ד:
סא ד מיי פיה מהל
מלה הלכה מ עול
שע א"מ פי קמ ס"ו:

ליקוטי רש"י

[נרספ סוף הפוסק]

רבינו הגנאל

אחר. כיון דנטמא בשעה
שהוא ראו להביא בה
קרבן חייב על כל אחת
ואחת אלא ש"מ דלא כר'
(אליעזר). ומקשה דר'
פסא אפירוקא דר'
ירמיה הנחמא לר' נתן
הסבר פסח שני תשלומי
הראשון הוא איכא
לדשוני כרששנין. אלא לר'
דסבר פסח שני ולא בפני
העבר הוא אמר אית לר'
למסור. וברר ר' יוחנן
מפרשין בסתים ברוך
מי שהיה טמא או פרוק
הזקוק בחתולה. (פרוק)
שאני טומאה ראתה לה
תשלומין בפסח שני.
וגדנה דבר ר' יוחנן
ומעני לילי שמיני
(שאני דרוח) כאלו נטמא
יום שמיני שלו ואמרינן
עליו כי כבר נטמא בעת
שנחתיב בה קרבן לפיכך
מסלימין בעת שהזקוק
ומקשינן עליה דרב
ועני סבר ר' יוחנן
לפיה אין מחוסר זמן.
האידן יתקן בכריתות.

הוא פרוק ראשון וב אס
קרבן ראיה אחת בלילה
ושתים ביום שמיני שלו
מביא קרבן אחר. שתי
בלילה ואחת ביום שמיני
שלו אינו מביא קרבן
אחר. ואי ס"ד ר' יוחנן
אמר לילה אינו מחוסר
זמן אפילו שתיים בלילה
לילי שמיני ואחת ביום
שמיני דהא אמת לר'
יוחנן לילי שמיני ביום
שמיני הוא ופרקי כ"ט
פסח ב אמר ר' יוחנן
שתיים בלילה ואחת ביום
אינו מביא לדברי האומר
לילה מחוסר זמן ואמרינן
לפיה פשוטה היא מאי
אחר ר' יוחנן לאשמעינן.
אפירוק
למסור לר' ראה ראיה
אחת בלילה ושתיים
ביום שמיני. מהו דתימא
כיון דלילה מחוסר זמן
הוא לא
הראשונה שראה בלילה
בהיה שתיים שראה ביום
אכתפתא דרב שישא
כרה דרב אבוי החם כיון
דלא בזמן חיובא הוא
לא תצטרף. אחר ר'
יוחנן לאשמעינן כ"כ
דפסח דאמר תרע דאע"ג
דלא בזמן חיובא חזיה
לראשונה מצטרפא דרב
ראיה ראשונה של זה
שכתב זרע בעלמא הוא
אחריניתא
מצטרפא בהדיהו. והא
דבר שישא ורב יוסף
מישרא בכריתות סוף
פרק ראשון ואיפכא
החם: עבר הרגל ולא
חגב אינו חייב באחרייתו
על זה נאמר מעוות לא
יכל לתקן וגו' זה שמענו
הכירו לדבר מצוה ולא

ט:

הכל חייבין פרק ראשון הגנה

שני תשלומין דראשון הוא. היינו ר' נתן אלא למ"ד שני רגל כפי
עמנו הוא היינו רבי ווע"ג דלית ליה חנא דמסייע ליה פרקי
שפיר דמקמחמא לא פליג ארבי דהסא דק"ל¹ הלכה כרבי מתפרזו
אבל לא מקבילה למימר דעבי לישעא ככולי עלמא: **אן תפיה ש'**

ערבית. אחיה למ"ד² תפלה ערבית
חובה ואפילו למ"ד רשות חסא קאן
לנו לבטלה אס לא ע"י חונס קאן
וכן משמע היחל תפלה השחר
(ברכות דף טו.) שכן ולא התפלה
(ע"ד דף טז.) אס שנת ולא הוירע של
ר"ח צלילה אין מחזירין אותו לפי
שאין מקדשין החדש צלילה ה'
מקדשין מחזירין ולא ממלק כלל צן
למ"ד רשות או צן למ"ד חובה דמשמע
לילכא מאן דפליג והיא דשעה (דף
ט: וע) זי שרף ליה הימנייה לא
מטרמינ ליה וכן צירושלמי³ זי עלה
לנטמו לא ירד היינו חונס קאת ולא
כפי ה"ג שפירש' דאף למ"ד רשות
לדשוני כרששנין. אלא לר'
דסבר פסח שני ולא בפני
העבר הוא אמר אית לר'
למסור. וברר ר' יוחנן
מפרשין בסתים ברוך
מי שהיה טמא או פרוק
הזקוק בחתולה. (פרוק)
שאני טומאה ראתה לה
תשלומין בפסח שני.
וגדנה דבר ר' יוחנן
ומעני לילי שמיני
(שאני דרוח) כאלו נטמא
יום שמיני שלו ואמרינן
עליו כי כבר נטמא בעת
שנחתיב בה קרבן לפיכך
מסלימין בעת שהזקוק
ומקשינן עליה דרב
ועני סבר ר' יוחנן
לפיה אין מחוסר זמן.
האידן יתקן בכריתות.

כברוא פומקא. ולעושה ודומה
לו מעיקרא משכא
והסמא אכרזא (ב"ק דף טו:) וצ"ב
יס יאי עניומא לזרמיא דיעקב
כעקמא סוקמא לוסמיא חיוול:
כאן באחותו פנויה. ממנו לישעא
דפקשינן ליה ליש משמי ממיבי
כריתות מדנקט אחותו⁴ טפי מכל
שאר עריות והיינו כשמעון התימני
(נקדושין פסקא האומר⁵) (דף טס:)
[ע"י קידושין עד:]
אפילו

כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות אמר שמואל ואיתימא
רב יוסף היינו דאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברוח סומקא לסוסיא
חיוורא: ר' שמעון בן מנסיא אומר אי זה הוא מעוות לא יוכל לתקן זה
הבא על העורה והוליד ממנה ממזר וכו': הוליד אין לא הוליד לא והא
תניא א"ר שבעון בן מנסיא אומר גונב אדם אפשר שיחזיר גנבו ויתקן
גזול אדם ששיחור גזלו ויתקן אבל הבא על אשת איש ואסרה לבעלה
נצטרך מן העולם והלך לו רבי שמעון בן יוחי אומר אין אומר⁶ בקרו גמול
בקרו חזיר אלא בקרו מלה ואי זה זה תלמיד חכם שפירש מן התורה רבי
יהודה בן לקיש אמר כל תלמיד חכם שפירש מן התורה עליו הכתוב
אומר⁷ כצפור נודדת מן קנה בן איש נודד ממקומו ואומר⁸ מה מצאו
אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי לא קשיא כאן באחותו פנויה כאן
באשת איש ואי בעית אימא הא והא באשת איש ולא קשיא כאן
באונס

ממזרו בוז אדם שכבר נהגו בן ואם תמאנו לו לילך פרסה יותר ישאלך שני זוחים: צרפתיך ויא בכסף. לא בלש כמו שזרפתי הכסף בלש
אלה צרפתיך⁹ צמר עוין לזרפו צו כור הוא חסרם שזרפתי צו: גנב אדם. גניבה אפשר שיחזירנה ויתקן: **נצטרך מן העולם.** אין לו עור
תשובה לפי עשעה דבר שאין לו תשובה: אין אומר בקרו גמול. זה לקרנן כלומר מי שהוא מעוות מתחילתו אין זה מעוות: אלא בקרו מלה. זה
לקרנן שמה נפל צו מוס ונתקלקל כך לשון קלקול נופל בלש שהיה טוב מתחילה: אחותו פנויה. הוליד אין לא הוליד לא: באשת איש. בלש
הוליד נמי יש וברון לעוין שאסרה על צעלה לא שנה אחותו ולא שנה נכרית: באונס. לא אסרה על צעלה לפיכך הוליד אין לא הוליד לא:
צלון

נמנה עמם. תניא נמי הכי מעוות לא יוכל לתקן זה שביטל ק"ש של שחרית או של ערבית. וחסרון לא יוכל להמנות זה שנמנו חביריו לדבר מצוה ולא נמנה הוא עמוס. א"ל בר הי די להלל כתיב ושבתם וראיתם בין צדיק
לרשע כי עבדו אלהים לאשר לא עבדו היינו צדיק היינו עובד אלהים. א"ל הין. (א"ל) תרווייהו צדיקי גינודו. מידו צדיק השונה פרקי ק' פעמים ועובר אלהים להשונה פרקי ק"א פעמים. ומשום פסא אחת יחידה היינו נקרא צדיק
עובד אלהים. א"ל הין. ואתה לומר דבר זה מכירות הבמות י פסטי משכירי ברוזא. ואם הן יא פסטי בתחיו וזו. א' אליהו לבר הי די מאי דכתיב ונה צרפתיך ולא בכסף בחיתוך כבוד עוני. חזיר הקב"ה על כל המדות ולא מצא
נאה לישראל גניעות כרי שיהא לבם כבוד וכונתם לשמים וענייתם תלויות לרחמי וחסדיו. והיינו דאמר אינשי אי מסכנתא לישראל כברוא סומקא לסוסיא חיוורא שגלוי וידוע לפני הקב"ה כשמרבין עושר בוטחין בו שגומר וישמון
ישורון ויבעט וגו'. כרכב בן חטאו לו בכרם בקלון אמרי. הנני מחליף בכרם שהוא עושר. אחליף אותו בעניית שהוא קלון. ר' שמעון בן מנסיא אומר מעוות לא יוכל לתקן זה הבא על העורה והוליד בן וכו' אינו הוא איתו
דתינו אין שבה על אשת חבירו ואסרה על בעלה אין לו תקנה ואע"פ שלא הוליד. ופרקי לא קשיא מתינ באחותו פנויה ויבוא בה שאין ביאתו אוסרה על אחריה ויש לו תקנה בחשובה. אלא אם הוליד ממנה בן כי הוא ממזר
לעולם אין לו תקנה. ויעו אם אנס אשת איש ישראלי לא אסרה על בעלה ואם הוליד בן אין לו תקנה אבל אשת כהן אפילו אנסה אסרה על בעלה. רשב"א א"ר אבא מצא מעוות אלא מי שהיה מתקן ונעוותה ואותו אי ת"ח שפירש
מן התורה. אין אומרים בקרו גמול בקרו חזיר אלא בקרו מלה שיעקיר כשר וטהור. כך ת"ח שפירש. וליצא ולבא אין שלום מן הצד. אמר בר כיון שאנס יוצא מרוב הלכה אין לו שלום. ושמואל אמר זה הירצא מן התלמוד
למשנה. ור' יוחנן אמר אפילו יוצא מתלמוד בבלי לתלמוד א"ל אין שלום שאין דרכיהן אחת: ירושלמי ר' הונא ר' ירמיה כשם שהולל מצאנו שויתר הקב"ה על ע"ז וגו' ושי' רעל עובדת התורה לא יורר. שנא על מה אבדה הארץ
וגו' ואמר הו' על עובת אדם חורתי וגו'. נמנו וגמרו לתלמוד קודם למעשה דאם אמר אדם שיש מי שישעה אבלי אין שם מי שישעה אבלי לון י' אלעזר לר' חייא ולר' יוסי ור' יוסי אמר אין היתרון זמא דין
האמרינן ליה אולינן לגמול חסד. אמר לון ולא היה אחרינן לגמול חסד. אמרו ליה מנדר היה. כלומר אכסנאי היה:

מסורת הש"ס
עם הוספות

א"א א"מ"ד רג"ב בפני עצמו. ועכשיו אין לך לתלות טעמו של רבי
יוחנן שהולל יש לטומאה תשלומין לשני: קסבר ר' יוחנן. אין
חסרון זמן צמי שהגיע ללו להקריב קרבנותיו מחר הלכך ממויב
מעכב שהלכה אצל חגר ציוס לראשון
אין עליו סוס חובת ראייה לפיכך
אין לו עליו¹ תשלומין: ומי א"ר יוחנן.
אין לילה מחוסר זמן: והאידן יוחנן
ראה אחת בלילה. וזו ספסר שעשה
נקיים כמשפטו ועל והעריב שמשו
ותור וראה אחת צלילה ושמים למחר:
פביא. קרנן על טומאה שניה זו
לד מן הקרנן שיצא על הראשונה
ויצא שני קרננות כשיטהר הואיל
ולא ראה השניה עד שאלה לשעה
היא ראייה להציע קרנן יש לו
תשלומין ואף על השניה יצא אע"פ
שהחלמה צמון זמן קרנן הראשונה
לא אמרינן מלא טומאה היא ופי' רב
יוסף את הטעם נמס' כריתות² לפי
שהראיה לראשונה של זו אינה אלא
קרי צעלמא וכי חזי אינן למחר³
מלטרפת רשמיסו א"כ אע"פ שמים
ראיה לראשונה צמון קרנן לראשון
כי הדך חזי אינן למחר מלטרפין
צדדיסו: ואי ס"קא דיתרף י"יה אין
מחוסר זמן. אפילו ראה שלש
צלילה זה כבר יא מומן לראשון ושתי
זכות מן א"י⁴ לאו דסיפדא עליו לילה
מחוסר זמן הלכך אס ראה שמים
צלילה היא לה זוכה ארכיחא: כי
א"ר יוחנן. היינו לדברי האומר
לילה מחוסר זמן אמרה אצל לדדיה
ספדא עליו אפילו כהן כוין צלילה
מביא: אדברי האומר פשיטא. אי
אמרה צעלמא טעמא דנפשיה קאמר
לשמעינן ביה דספדא⁵ לילה מחוסר
זמן אלא אי לדברי האומר כר קאמר
מא לשמעינן עה: מהו דתימא
כאכתפתא דרב שישא. דלמחקף
צכריתות על הטעם שנתן רב יוסף
לא עבדו כדמי מעוות למעלה מדע
דאף ראייה הראשונה של כל הזבס
קרי צעלמא הוא וכי הדך חזי מרתי
מלטרפין צדדיסו א"ל לא שנה
ומחקף לה רב שישא מי דמי התם
כולהו צמון מיוצא חזיניה הסל לאו
צמון מיוצא דהאי קרנן חזייה:
אדפיאות פביעי י"יה. אלל חסרון
נופל לון מילי שחסך מנוה אחת
לא יתמלא עוד חסרון זה משחסר:
שמיניהו חביריו לדבר מצוה. שאמרו
לו צא עמנו ולא הלך ממלא חסר
עמנו מאותו מין לא יוכל לימנות
עוד צאונו מנין שכבר עינו את
המנוה: היינו צדיק היינו עובד
א"הים. מי הוא לדיק ומי הוא עובד
אלהים הלל אחד הוא: אינו דומה
שונה פרקו כו'. אע"פ ששמינן
צדיקס לא עבדוהו צבוס שזו עבדו
יותר: עשירה פרסו. ישכיל לך אדם

תורה אור השלם
(א) ושבטם וראיתם בין
צדיק לרשע בין עבד
אלהים לאיש לא
אברהם: [מלאכי ג. יח]
(ב) הנה צרפתיך ולא
בכסף צרפתיך כבוד
עליו: [ישעי' מה. ג.]
(ג) כצפור נודדת מן קנה
בן איש נודד ממקומו:
[מלאכי ג. יח]
(ד) מה אמר יי מה מצאו
אבותיכם בי עול כי
רחקו מעלי ויבאו אחרי
יחזקאל:
[ירמיה ג. ח.]

הגהות וצינונים

[א] בכתיב ובריתות
אחת בלילה ושתיים
ביום. וכתיב ויש
דק"ס: [ב] בכתיב
הניבוא אמר י"ה וה.
הלל הוא דקא פרק
לה: [ג] בכתיב צדיקין
גמורים. ובכתיב מתי
ליחא "גמורים" וכי
מרשי דיה אינו:
[ד] נראה דר"ל דרית מן
לא עבדו גיטסר מאה.
התקן מחליפין גיטסר
(גליון): [ה] ואמרי י"ה
(דפי"ן): [ו] בכתיב ובעי
כהונן אוסרין וק"ס:
[ז] בכתיב נוסף ראשון:
[ח] בכתיב ליחא חזיב
"עליו": [ט] יש להוסיף
הני דהך חזי אבין.
וחבת"ל נמקא.
בכתיב"א וכן יבא
לכאן במספור. דק"ס:
[י] בכתיב אלא לא:
[יא] בכתיב דסבר:
[יב] בכתיב בחרותי א"ר
כור עני לצרופי בו:
[יג] אולי צ"ל בהני
(דשבת וירושלמי).
בתוס' יומא פו ע"ב תיר
ביאור: [יד] עין בראש
בכרוב פ"ד סי' ב'
ובתו"ח ד"ה גמי טעה
ולא התפלל ונתאה
שדרי תוספות ברכות זו
ע"א ד"ה טעה חסרים
שם וערכים ביומא שם
ד"ה ואמרו רב גיטסר.
חלופי גיטסר.
בילקרימ: [טו] נראה
שצ"ל
הדישפורי ש"ז ה'
(גליון): [טז] ר"ל תמיב
בה כרת בהריא (גליון):

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

מלאכת מחשבת אסרה תורה. פרש"י (א) שאינה לריכה לגופה במין מלאכה זאת שברצונו לא היה צנין זה עבולם ולא יתכן דלם כן צבל מלאכות נמי כגון סותר ע"מ לצנות במקומה^(א) למה מומיז דהא לא ינחא ליה שיהיה הצנין עבולם וכן מקורע ע"מ לחפור^(ב) ג"כ לא ינחא ליה בקרע זה מעולם וקורע הנה צבולו או מממה טרעא וקורע צממו למרמי אימתימ^(ג) (ד) לכן נראה להר"י לפרש שאינו צריך ליקרע שורש האיסור כגון הכא שאינו צריך לגומא שיהא המלאכה וכן מנואל מה צמטה והרבה דחשיב פ' המנויע (שם דף ק"ג): ולא דמו למלאכת המשכן שהיו צריכים לעיקר המלאכה מכנה משום טורח כוונת הפסוקים וירדה מתקיים וחלוץ וכן כולם כיוצא בהם^(ד): **חוגו חגא**. י"מ לשון מחולות כמו יתנו ויטעו כשכור (מהללס ק): **בזמן** זה הוא ד"א י"ין (והתיא) זבין. כי מוקמינן קרל (התיא) וכו'. וכן לאקשוי צמגיגה מהו דלא י"ין אלא כל שאר קרצנות י"ין הא כתיב כל הלילה עד הצקר ומוקינן לה לכל העולין על המנחה דהא איכא למימר דלא היה מוקמינן קרל רק לעולה שיהא^(ה) כולה כליל כמו ועל^(ו) אלא שאר קרצנות כגון שלמים וצמגיגה שאינם כליל לא: **ולא** י"ין מן הבשר. ואף על גב דמוקינן לקרא צפרק אלו

מלאכת מחשבת. שהמחשבה משה^(א) צעמו ומתכוון לה זה לא מתכוון לה לצנין זה לפיכך פטור חסור רמז מועט דלילו מלאכת מחשבת בשנת לא כתיבא אלא נמשכן הוא דכתיב ופי' שמשכן פירשתי וקבל פירשתי שנת לפרש משכן אלו מלאכת מחשבת לשנת: **מיבנת** כתיב: כדאמרין לעיל^(ב) מוחתומם אורו: חוגו חגא. להרבות שמה: ד"א הכי קאמר רחמנא אבדו ושיתו והונו חגא קמאי. והאי זמתי דקרא ללו שלמים יתנו אלא וצמתי^(ג) בשר לאכול: ח"ב הבא בזמן החג. אם באת להקריב קרצנות מרין צבול לא ילנו מון למנחה על השחר: הא כ"ה השנה יצינו. צממי: עד הבקר כתיב. היא העולה על מוקדה על המנחה כל הלילה עד הבקר מאן אנו למדין^(ד) שמעלה כל הלילה אברים ופדרים של קרצנות שנשטמו היום אלא לא מעלות השחר ולמעלה דנפטלו צליל: ומאי בחרין התלוין. גזירי שיהו ראייה גדולה היא: דברי תורה מקבליה אן יצינו. הלכך רמז צעלמא (א): השי"ח שעשה ש"יחותו. צבל הבית שהיו צדו מעות הקדש ומחלפו צממיו ומתן בשוגג לשלם ואמר לו קח לי מהם חלק או ענית אם עשה שלימותו בעל הבית מעל וזכו כהרצין שיש לתמוה ולומר וזי שלם זה חטא שהוציא מעות הקדש ובעל הבית ממחייב קרן וחומש ולהציא אשם מעילות והרי ידוע לנו צבל הבית^(א) שאין שלם לצד צממי שיהא שלום שלימותו על ידי שלום: ש"י יצינו חטא חטא מתרומה. לכמה דברים נאמר צממת כהני^(ב) נאמר צממיה ונתפסה בשגגה מנדשי ה' (ויקרא ה) ונאמר צממתו ולא תשארו עליו חטא (צמזר יח)^(ג) מה חסם שלום כמותו לכתיב כן מרינו גס חסם (שם) ואמר מר^(ד) גס חסם לרבות שלומכם: נזכר בע"ה הבית כו'. צממת היא צ' צממת דמעילה והכי גרסינן לכתוביש נזכר צבל הבית שכן של הקדש עליו שלם יגיע שלם אלא תמוי ולא נזכר שלם והולין השלם מיז: ש"י צ' עניא מאי עבר. י נזיר דעבל הבית פטור דכיון דנזכר אן סקדי דמו לא ינחא ליה בשלימותיה דהולין ומשעל לאו שלום הוא ומיהא^(א) שלם מנח עבד: מידי דהוה. אשאר כל מוילין מעות הקדש לחולין בשוגג שימעלו אף זה בשוגג הולין דכיון שבעל המשעל שלימותו הוא ליה איהו מוילין: חגא מעל. דכיון שמתם לו הולין חגא הקדש לחולין: וחברו א' מעל. צבל שימשה הוא צה דהא דדיה היא ועליה דהולין לשלם הקדש שאלם (ויקרא ה): דכל

הנהגות הב"ח

- (א) גמ' וכו' סלקא דעתיך (ב) חגא חגא הוא מרעל: (ג) רש"י ד"ה דברי מורס וכו' צעלמא הוא הס' ד: (א) תוס' ד"ה מלאכת וכו' פרש"י כגון מלאכה זה וכו' ע"מ לצנות במקומו ולא מחייב הדלא ינחא ליה שלא היה הצנין עבולם וכן מקורע ידועה שפבל בה דרוב ע"מ למסור בריצונו לא היה נזכר בה וכן חופר בגד קרוע גס כן לא ינחא ליה קרע זה מעולם וקורע באבול כליל וצמתי הנהגות: (ב) בא"י למיני אימתי החייב חמם צריך למלאכה שהיא בעולם ואין לומר דלא ינחא ליה שיצטרך למרימי אימתי דאם כן מפסי מורסא לישעית לה פה היא פטור דודאי טוב היה דלא יהיה מורסא כן נראה להר"י: (א) ד"ה [מעילות] מנחג וכו' ומאי מקרא מועט:

ליקובי רש"י

מלאכת מחשבת אסרה תורה. שמה צממת לכן אלא שגג שמה כספר שהיו מול לו מלאכה זו מומתם אלא לא נהסין פטור מעמלה [עירובין כג]: מלאכת מחשבת היא מלאכת חוממת אפריה מורס שמתכסה פירשט שנת למלאכת המשכן טיקאל והתם מלאכת מחשבת כתיב [ביתו יג]: משכין לעשות מלאכה אלא כספר שהיו מול לו ספר שכלפאה זו מומתם [בג]: סממכה [שבת] שנת לפרשט [מלאכת] מלאכת המשכן טיקאל [ומאי] מלאכת מחשבת שהפושט אותה מחללי מלאכה גמורה חללי שגג שנת או ספר שכלפאה זו מומתם [שבת] מומתם זה [שבת] שישור זה משבו צממי אנו מתכין למלאכה ובהים שנת ממשכין למלאכה זו: [שבת] מלאכה זו מומתם [ל] גם אהת בתה: לא צריך שמקני ילק עמט אלא גם חסם חתן וששור [הג]: ודאי ח"ב ח"ב חגי. מון למנחה. עד בקר. יתול אף על המערכה יסקל צלילה

למחל דמח (ויקרא ג) על מוקדה על המנחה כל הלילה. ולא ילן אן ליה אלא עמדה השחר עולמתי עד אכל כל הלילה יתול להעלותו מן הלפפה למנחה [שם כס יח]. תרומא. חלל [שבת קלג]: [המשכן בסוף המסכת]

הנהגות וציונים [א] כתיב לא צממי א"א: [ב] כתיב יתנו חממי ח"ק: [ג] כתיב יתנו חממי: [ד] מ"ש וכו' נפל היא ולא מעל מ"ש כי נתנה לחבירו הפעל. רש"י בביעור שם [ולקין] [א] כתיב שהמלאכה חשובה ברעה: [ב] ציל זביחה (באורים), וכי כתיב: [ג] נראה דכאן חס"ד, ומאי ד"מה [א] ציל שיהא (מזור דבש וטרא, ועין גזירי וספי): [ב] זביחה "מזור עולה" מזור (טרא): [ג] שיקל לעיל ע"א במשנה (ללקין): [ד] מן להוסיף וגם בחגיגה משמע (ראש משכיר): [ה] כדפירי ופירי, וברפ"ש ופירי:

דברים (פסחים דף ע"ה. ע"ה) וצמ צמגיגה שנאלכה לשון ימים וילנה אחד ועוד דבשר כתיב דנמשע אכלת חסם מ"מ מפקין מיניה תרמי מדכתיב צום הרשון לצקר ולא כתיב צום השלישי: **לעבור** עליו בשני א"ן. וע"ג דאמרין צעלמא^(א) כל היתה דלפכה למרעל דרשינן ולא מוקמינן צלאו ימירי הכא שאני שאין להעמידו בקרן חרש שלא מצינו כיוצא בו צממה ודומה לו כמו שצממינו צילם צממת יצם של אצו צלאו ימירא ולא מוקמינן ליה כחטסת אצו: **ויחוגו** י' במדבר. ולא י"ין חלב חגי חמא ללמד על ג"ש דמייר צמגיגה ולא בשאר קרצנות: **מעילות** מכתב כתיבי וכו' (א) פ' קרא מועט והלכות מרובות. מתוך פרש"י משמע שואל פירוש התלוין צממה שיש בו הלכות מרובות תלוין ברמז מקרא מועט כהר התלוי צממה הרשע וקשה למורי מאי פריך צממה מעילות מכתב כתיבי ודאי כתיבי אלא שכן הלכות הרעה והיינו מקרא מועט והלכות מרובות ומיהו לפי מה שפירש רש"י תלויות ברמז משמע דקמירא ליה דצהדיא לא כתיבי אף גבי שנת פירש מכתב כתיבי פ"י טועה אהרות כתיבי שנת מאי מקרא מועט דקאמר ומאי ר"ש אפשר ליה לפרש גבי מעילות וגם^(א) משמע דצהדיא קאמר דכתיבי ונראה להר"י לחתן לפרש דמילתא כתיבי שנת מן מקרא מועט אלא והלכות מרובות מועט חגא מקרא מועט ומוסר מועט דכתיבי רש"י ופירש^(ב) דפרש"י על הא דקאמר מקרא מועט שברמזו נתנו: **נתנה** אחריו מעל. שיואל חסם משום דלא עבד מעשה:

מזשקל

שקלה מה י' הוא מה י' אברו. יש מינוה דרובלי שקלה הרבה כיון שמתנה לחברו יש לו למעול משום טועה הנאה של שאלה כדאמרין פרק השואל (ב"מ דף ק"ג). המשאל קורדוס של הקדש מעל לפי טועה הנאה של חברו ומצרו מותר לבקע בו לכתחלה אלא כי לא נתנה אכתי לא נהנה ממנה כלום וי"ל דהכא מיירי שמתכוין להוציא מרשות הקדש וצממתו (דף ק"ה)^(א) פירשתי:

למחל דמח (ויקרא ג) על מוקדה על המנחה כל הלילה. ולא ילן אן ליה אלא עמדה השחר עולמתי עד אכל כל הלילה יתול להעלותו מן הלפפה למנחה [שם כס יח]. תרומא. חלל [שבת קלג]: [המשכן בסוף המסכת]

הנהגות וציונים [א] כתיב לא צממי א"א: [ב] כתיב יתנו חממי ח"ק: [ג] כתיב יתנו חממי: [ד] מ"ש וכו' נפל היא ולא מעל מ"ש כי נתנה לחבירו הפעל. רש"י בביעור שם [ולקין] [א] כתיב שהמלאכה חשובה ברעה: [ב] ציל זביחה (באורים), וכי כתיב: [ג] נראה דכאן חס"ד, ומאי ד"מה [א] ציל שיהא (מזור דבש וטרא, ועין גזירי וספי): [ב] זביחה "מזור עולה" מזור (טרא): [ג] שיקל לעיל ע"א במשנה (ללקין): [ד] מן להוסיף וגם בחגיגה משמע (ראש משכיר): [ה] כדפירי ופירי, וברפ"ש ופירי:

גמור, ועל ידי החכמה פועל השתנות בשורש שזהו רפואת הקודם.

ולקחתי אתכם לי לעם, שהלקיחה באדם הוא השתנות הדיעה ורצון הלב בשורשו לגמרי, כמו השתנות על ידי לקיחה גשמית שהוא השתנות

סימן ג

ושלוש עצות אלו צריך לכל דבר. ואמר שאלו ולא אמר מי השואל, רק רצה לומר כי התחלת כל דבר על כורחך הוא נשאל ונמלך לפני שלושת יועצים אלו איך יעשה, שישנם בכלל ישראל. וכן הם בכל נפש פרטית גם כן שלוש דרכי התבוננות הללו בכל דבר, מצד חכמה אנושית וחכמת התורה ורוח הקדש, דהיינו השגת חכמי ישראל בנבואה או אורים ותומים ורוח הקדש. ושלושת אלו הם יועצים ומנהיגים כל דבר בעצתם. והתשובה היא למעלה מהם, שאי אפשר לעמוד עליה בשום עצה אנושית, אפילו נבואה דהוא השגת אדם מהשי"ת. וכן התורה שהיא מן השמים, מכל מקום מאחר שכבר נמסרה לבני אדם ולא בשמים היא, אי אפשר לעמוד מצידה גם כן על עומק מעלת התשובה.

[ב] וכדרך שאיתא [ברכות לד:] מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין

[א] שדוחה לא תעשה שבתורה¹, היינו שמתקבלת ומועילה גם כשאינו במשפט שיועיל תשובה, וכדרך שאיתא [בסנהדרין קג.] במנשה שעשה לו כמין מחתרת כו', וכיוצא בו [בפסחים קיט.] על פושעי ישראל². ובזה טעה אחר כששמע אותו בת קול כמו שאמרו [בחגיגה טו.] לא ידע שידו כביכול פשוטה לקבל השבים אף נגד שורת הדין. וכל כ"ד דברים המעכבים התשובה אין מונעין לקבל לגמרי כמו שכתב הרמב"ם³, כי באמת אין לך דבר עומד בפני התשובה, ואע"פ שעל פי התורה אין לקבלה, זהו גדולתה של תשובה שפורצת גדר דין התורה. ובעיקר קבלת התשובה אמרו בירושלמי [פ"ב דמכות עיין שם ביפה מראה הגירסא⁴] שאלו לחכמה כו' לתורה כו' לנבואה כו' עד לקוב"ה אמר יעשה תשובה. ושלושת אלו ^{אוצר החכמה} אצ"ה אצ"ה אצ"ה שאמרו [ברכות ג:] יועצין באחיתופל ונמלכין בסנהדרין ושואלין באורים ותומים, שהם חכמה תורה ונבואה כמבואר,

1. יומא פו, ב: "אמר ר' יוחנן: גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה, שנאמר (ירמיה ג): לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר, הישוב אליה עוד, הלא חנוף תחנף הארץ ההיא, ואת זנית רבים, ושוב אלי נאם ה'."

2. סנהדרין קג, א: "תני תנא קמיה דרבי יוחנן: מנשה עשה תשובה... אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי: מאי דכתיב: וישמע אליו ויחתר לו (דה"ב לג), מלמד שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע כדי לקבלו בתשובה מפני מדת הדין". פסחים קיט, א: "אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי יהודה: מאי דכתיב: וידי אדם מתחח כנפיהם (יחזקאל א)? ידו כתיב, זה ידו של הקב"ה שפרוטה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה מיד מדת הדין". ובזה טעה אחר (אלישע בן אבויה) שלאחר שחטא אמרו בחגיגה טו, א: "יצתה בת קול ואמרה: שובו בניי שובבים חרין מאחר". וכיון ששמע כך התפקר לגמרי ולא האמין שיקבלוהו בתשובה.

3. רמב"ם תשובה ד, א: "ארבעה ועשרים דברים מעכבין את התשובה... ואלו הן א) המחטיא את הרבים... ב) והמטה את חבירו מדרך טובה לרעה... ג) הרואה בנו יוצא לתרבות רעה ואינו ממחה בידו וכו' וכו'". שם הלכה ו: "כל אלו הדברים וכיוצא בהן אף על פי שמעכבין את התשובה אין מונעין אותה, אלא אם עשה אדם תשובה מהן הרי זה בעל תשובה ויש לו חלק לעולם הבא."

4. ירושלמי מכות ב, ו: שאלו לתורה חוטא מה עונשו? אמרה: יביא אשם ויתכפר". ועיין לעיל הערה 10 על אות א' הגירסא שלפנינו בירושלמי, ששם לא מובא ששאלו לתורה כלל.

למעלה מזה לא נעקר שם ישראל ממנו לכל דבר, דקדושו קדושין וגיטו גט כידוע. וכמו שאמרו [סנהדרין מד.] אע"פ שחטא ישראל הוא, דזה אי אפשר לנתק ולעקור מזרע יעקב אבינו ע"ה השורש שיש בו מיעקב שאין בו פסולת כלל. ואי אפשר להיות נפסל ונעקר על ידי שום דבר מאחר שאין לשורש זה דבר המגביל כלל.

[ג] ודרגא זו דתשובה שמצידו הפורצת ודוחה כל גבולי התורה, הוא המקום שאין צדיקים גמורים בעלי גבול יכולין לעמוד בו, כי כח הצמצום והמגביל הוא היפך כח הבלתי בעל גבול. כי מדת יעקב אבינו ע"ה הוא נגד שם הוי"ה שהוא המקור שאינו נתפס בעולם הזה כלל, דעל כן אינו נהגה, כי העולם הזה הוא בגבול, והשגה זו הוא בלא גבול, דכך משמעותו שהיה הוה ויהיה בלא ראשית ולא תכלית. ומצד העולם הזה גם דברי המאן דאמר שם⁶, דכל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה כו', הוא אמת, דאלו ואלו דברי אלקים חיים. ומצד ההשגה המושג לנביאים מדריגת הבעלי תשובה פחותה מצדיקים גמורים, כי דרגא זו דתשובה אינו מושג מצד הנבואה כלל, כמו שאמר שם ר' יוחנן עצמו כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא כו' אלקים זולתך וגו', וזהו מדריגת התשובה ששאלו להקב"ה בעצמו. והפלוגתא היא רק בענין תפיסת והשגת הנביאים, וגם בזה דברי שניהם אמת, כי מצד משפט הנבואה המושג

לעמוד, כי מקום הצדיקים גמורים הוא המגיע להם כפי מעשיהם, שהוא על פי התורה והנבואה והחכמה ולא יצאו מגדרם, והם בעלי גדר וגבול את זה תעשה וזה לא ועד פה תבוא ולא תוסיף. אבל בעל תשובה הוא שכבר פרץ גדרו של עולם הנגדר על פי התורה והנביאים והחכמים, ונשקע במקום שנשקע. וכשחוזר לשוב אל ה' ולתקן הקודם בהכרה ברורה דאתה עמדי, ובכל מקום שיהיה אין עוד מלבדו, זוכה לנחלת יעקב אבינו ע"ה, שהוא נחלה בלא מיצרים כמו שאמרו [שבת קיח:]⁵ דזהו דרגא דידיה שהיתה מיטתו שלימה. דיצחק אבינו ע"ה אף שכבר היה מתוקן משרשו, ואף עשו הנולד ממנו נקרא [בפ"ק דקדושין] ישראל מומר, מכל מקום כבר היה יכול להמיר שם ישראל ממנו ולהיות ככל הגוים ועוד גרוע מהם, כמו שנאמר קטן נתתיך בגוים בזוי מאוד, דמה שהנביא קורא קטן ובזוי אינו מצד החשיבות בעיני בני אדם, רק מצד אמיתות ענינם. וזהו הפסולת שיצא ממנו, כי מצד מדת הצמצום יש גבול וגדר, ומסטריה אורייתא המגדרת האדם בפקודין דעשה ולא תעשה. ואף התשובה שהיא אחת ממצות התורה היא מצומצמת בגבול, שלא יועיל חוץ מאותו גבול, וכן שורש טוב כתולדה שזכה לו יצחק, שהוא שורש ענין ישראל, הוא מוגבל בגבול, ואם יפרץ גדר וגבול זה הרי זה נעקר משם ישראל ונעשה ככל הגוים. מה שאין כן נחלת יעקב אבינו ע"ה היא בלא מיצרים, שאין שם גבול המגדיר כלל, ואפילו הגדיל מאה עונות זה

5. שבת קיח, א, ב: "אמר רבי יוחנן משום ר' יוסי: כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מיצרים, שנאמר (ישעיה נח): אז תתענג על ה' והרכבתיך על כמותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו'. לא כאברהם שכתוב בו (בראשית יג): קום והתהלך בארץ לארצה וגו', ולא כיצחק שכתוב בו (בראשית כו): כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל, אלא כיעקב שכתוב בו (בראשית כח): ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה".

6. ברכות לד, ב: ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך... ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך. ופליגא דר' אבהו, דא"ר אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: שלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק כרישא והדר לקרוב. ורבי יוחנן אמר לך: מאי רחוק, שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא, ומאי קרוב, שהיה קרוב לדבר עבירה מעיקרא ונתרחק ממנו".

יבין ושב, שהוא טוד עלמא דאתי (הבא) כנודע, ומצד העולם הזה שהוא בעל גבול ותכלית גם לתשובה יש גבול מה בכחה למרק, והחמורות אינה ממרקת עדיין, אבל אחר המיתה בעולם הבא אין עוד שום עונש מששב אפילו החמורה שכתמורות. וכן מצד הנבואה דהשיבה הנפש החוטאת היא תמות, מכל מקום משמת נתכפר לו מיתה, אלא שאין נגאלת ונצלת מהמיתה, כטעם והנביאים לעולם יחיו (כשאלה). דנגד כל העונשים יש פדות לנביאים על פי כח הנבואה ומשפטה להציל מיסורין ממרקין. כי מדריגת הנבואה הוא תכלית הכרת הנוכח דאתה עמדי, עד כי רוח ה' דבר בו ממש לומר כה אמר ה', שזו הכרה גלויה יותר מההכרה שעל פי חכמת התורה. דאף דחכם עדיף מנביא כמו שאמרו בבבא בתרא [יב.], היינו מצד העומק, אבל גילוי וראיה חושיית הוא אצל הנביא יותר גדול. ועיקר תיקון הקודם הוא על ידי הגילוי הברור דאתה עמדי, כענין דמחוי להו בענייהו (שבת פט:), ועד שיוכל לדבר לנוכח כמראה באצבע — אתה עמדי, ומצד השגת הנבואה הוא תכלית תיקון זה. ומכל מקום אינו מציל אלא מעונשי יסורין המגיעין לאדם מצד חטאי עצמו, ומתקן שרשו מתולדתו, אבל אין מועיל לתקן שורשו באיפה שהיה תלוי באדם הראשון, ולתקן שורש חטא דאדם הראשון שנגזר עבורו מיתה לדורות. דעל דבר זה נסגר בערו דלתי התשובה כפי הנראה מדברי רז"ל [ערובין יח:], דמאה ושלושים שנה ישב בתענית והעלה זרוי תאינה כו'⁸, והרי חזר בתשובה ולא הועיל לו.

בעולם הזה אין זה מושג, דהשגת עולם הבא עין לא ראתה, אבל זהו דרך ראיית עין, שזהו השגת נבואה אשר יקרא לפנים הרואה, שהוא כרואה בעין. מה שאין כן השגה דרך חכמה והבנתו^{אוצר החכמה} כולים להשיג גם מה שהקב"ה משיב וגם מה שיהיה לעולם הבא, כמו שגילו לנו רז"ל מזה דברים הרבה, אלא שהוא דרך השגה נעלמת מה שיהיה ולא ברואה בעין מה שלנוכח עיניו. ולאידך מאן דאמר (ר' אבהו) נמצא גם השגה כזו כנביאים, אבל גוף הענין עצמו הכל דברי אלקים חיים, ואין מחלוקת כלל, ואנו דנין בעולם הזה הכל כמשפט התורה.

[ד] והנה על פי התורה אף דהיא וכל הנביאים הזהירו על התשובה, מכל מקום אין זה מועיל לבטל דברי תורה, דהיינו לפטור ממיתת בית דין ומלקות במזיד וקרובן בשוגג. אפילו שב בכל לבו^{אוצר החכמה} באמת [ולא כמו שאמרו קצת אחרונים בזה מחשש רמאות ושלא שב באמת] לא נפטר ממשפט התורה, שמצד משפט התורה אין התשובה מועלת לפטור ממשפטה על אותו עון. ואפילו בעונשים שלמעלה בעולם הזה שנינו [ביומא פו.] ד' חלוקי כפרה, ועבר על כריתות ומיתת בית דין אפילו תשובה עם יום הכפורים אין מהני לפטור לגמרי, וצריך גם כן ליסורין ממרקין העונש דכרת ומיתה⁷. ומכל מקום אחר המיתה מתמרק לגמרי בכח התשובה אפילו עון חילול השם החמור מכולם, דכל מה שאין תשובה מועילה למרק לגמרי הוא רק מצד העולם הזה. דתשובה הוא מכת הכינה, דלכבו

7. יומא פו. א: עבר על עשה ושב, אינו זז משם עד שמוחלין לו, שנאמר (ירמיה ג): שוכו בנים שוכבים. עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, שנאמר (ויקרא טו) כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם. עבר על כריתות ומיתות כית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין ממרקין, שנאמר (תהלים פט): ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. אבל מי שיש חילול ה' בידו, אין כח לא בתשובה לתלות ולא ביום הכיפורים לכפר ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת, שנאמר (ישעיה כב): ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון.

8. ערובין יח, ב: "היה רבי מאיר אומר: אדם הראשון חסיד גדול היה, כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו, ישב בתענית מאה ושלושים שנה, ופירש מהאשה מאה ושלושים שנה, והעלה זרוי תאנים על כשרו מאה ושלושים שנה".

וכדרך שאיתא (סנהדרין קו.) על לעתיד, מי משים כסותו בין לביא ולביאה כשנוזקין זה לזה, שהוא למעלה מעלה ממדרגת הנבואה. ואז יכולע המות לנצח, וישתלמו על ידי זה בצלם ודמות לגמרי, עד שאמרו [ב"ב עה:]: עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה. והיינו כמו שאמרו בבראשית רבה דמלך בשר ודם אין עושה אחר כיוצא בו, אבל הקב"ה עושה צדיקים כיוצא בו. ומצד הזה אמר ביצירת האדם בצלמינו ובצלם אלקים, שהוא כיוצא בו כביכול. אלא שאחר החטא, מלבד דנשתנה זיוו כמו שאמרו ז"ל, הנה גזירת המיתה עצמה גורמת שאינו מעתה כיוצא בו בזה על כל פנים דאין חי לעולם, ועל כן אין הצלם שלם, ואי אפשר לקראו בשמו כביכול. רק אז שיקראו בשמו, שהוא למעלה ממדרגת נבואה, רק מצד מדרגת הדבוק הגמור, וכדרך שאיתא בשיר השירים רבה תאומתי תיומתי לא אני גדול (ממנה — מכנס"י ולא היא גדולה ממני). ודבר זה אלמלא אמרו הקב"ה בעצמו כביכול, נעשה אדם בצלמינו וגו', אין כח בפה לאמרו. ואמרו [בר"ה יז:]: ה' ה', אני הוא קודם שיחטא, אני הוא לאחר שיחטא ויעשה תשובה, ומשמע גם לאחר החטא ממש כמקדם.

[ו] וזהו דרגא דשם הוי"ה מדת יעקב אבינו ע"ה, כי על ידי החטא שם זה משתנה ואינו שלם, ולא כמו שנכתב נקרא, ולאחר התשובה חוזר למקודם. וכמו שאמרו [בפסחים נ.]: דבעולם הבא שמו אחד¹¹, וזהו אחר התשובה כפי חוקף מדרגתה, שמגיע עד עולם הבא

ובבראשית רבה [סוף פרשה כב] דאמר לו קין עשיתי תשובה ונתפשרתי, אמר כך כחה של תשובה כו'⁹, ולא נגלה להם רק לפשר לא לכפר לגמרי.

[ה] וענין הפשר בחטא אדם הראשון הוא לתקן מכאן ולהבא, ולא לעקור למפרע לגמרי, להיות כמי שלא חטא. ועל כן עונש מיתה שנגזר עליו על זה לא נתכפר כמשפט התורה, דאין התשובה מצלת מהעונש, ועל זה אמר ועתה פן ישלח ידו ולקח מעץ החיים וגו'. ומה שנקרא בלשון הכתוב חיים, היינו ודאי חיי עולם וחיים נצחיים, שפועל בנפש תקון הקלקול וגזירת מיתה שגרם עץ הדעת. ובבראשית רבה [פרשה כא] אמר אין ועתה אלא תשובה כו', ועיין שם סיים והוא אמר פן ואין פן אלא לאו¹⁰, וצריך לומר דאז כגן עדן הוא שלא רצה לשוכ ואח"כ נמלך ושכ, אבל אפשר דהן מדרשות חלוקות, או דגם כונת מדרש זה והוא אמר על השי"ת עצמו שפתח לו פתח לתשובה, אבל לא לגמרי. ועץ החיים זו תורה כמו שאמרו [בתנא דבי אליהו רבה פ"א], והוא המתכל היצר לתקן הקודם גם כן על ידי התשובה בצירוף התורה, זה נמנע ממנו. וגם הנביאים שזכו לצפות בפרדס ובמראות העליונות וטעמו מהם לא זכו עדיין לטעום מעץ החיים לחיות לעולם. שדבר זה אינו מצד מדרגת הנבואה, שהוא שהאדם נבדל מהשי"ת ומקבל שפע נבואתו ודבורו ממנו לכד, אבל חיי עולם הוא על ידי הדביקות הגמור בו יתברך, כדרך שנאמר ואתם הדביקים וגו' חיים וגו'.

9. בראשית רבה כב, יג: "יצא (קין מבית דינו של הקב"ה) שמח. פגע בו אדם הראשון, אמר לו: מה נעשה בדיןך? אמר לו: עשיתי תשובה ונתפשרתי. התחיל אדם הראשון מטפח על פניו, ואמר: כך היא כח התשובה ואני לא הייתי יודע. מיד עמד אדם הראשון ואמר: מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' (תהלים צב)."

10. בראשית רבה כא, ו: "ועתה פן ישלח ידו (ולקח גם מעץ החיים), אמר רבי אבא בר כהנא: מלמד שפתח לו הקב"ה פתח של תשובה, ועתה: אין ועתה אלא לשון תשובה. שנאמר (דברים י, יב): ועתה ישראל מה ה' שואל ממך כי אם ליראה. והוא אומר פן, ואין פן אלא לאו, אמר הקב"ה: ישלח ידו ואכל גם מעץ החיים, אתמהא ואם אוכל הוא חי לעולם, לפיכך וישלחהו ה' אלוקים מגן עדן. כיון ששלחו התחיל מקונן עליו ואומר: הן האדם היה כאחד ממנו."

11. פסחים נ, א: "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (זכריה יד), מאי אחד, אטו

להשיי"ת היתה מצד חכמה אנושית, שהיה יושב וחקר כלום אפשר לבירה בלא מנהיג כמו שאמרו בכראשית רבה (לט, א). אבל אורייתא מסטרא דגבורה, והתעוררות יצחק לא היתה עוד מצד עצמו וחכמה אנושית, שכבר קיבל תורה מאביו. ונבואה מסטרא דיעקב, דכתיב כי הנה ה' נצב עליו.

[ח] וגדולה תשובה שדוחה משפט התורה והחכמים ופורצת הגבולים שקבעו, ואפילו כל מה שאמרו חכמים ומפורש בנביאים וכתורה שאין תשובה מועלת, מצד הקב"ה בעצמו, והוא על ידי הדיכוק הגמור בו יתכרך כמו שיהיה לעתיד, הוא אומר יעשה תשובה ונתכפר הכל לגמרי. ומה שאמרו דמקודם שאלו לחכמה לתורה ולנבואה אין זה שיתח בטלה ודרך מליצה, רק כך הוא השורה הראויה וסדר המדריגות להיות נשאל להם קודם. ועדיין לא הגיע השאלה להקב"ה, ושיכולע המות, עד שיבוא משיח השואל זה מהקב"ה, שנאמר חיים שאל נתת לו וגו', וכמו שאמרו [בסוכה נב.].¹³ ועד מתן תורה, שהוא עד התחלת שני אלפים תורה מאת הנפש אשר עשו כמו שאמרו [בע"ז ט.].¹⁴ הוא הזמן דשאלו לחכמה והשיבה חטאים תרדוף רעה, כי אין תשובה לגוים כלל. ובאברהם אבינו ע"ה התחילה תורה ושורש היהדות, שיש מציאות כפרה לחטא על ידי תשובה, וצריך רק קרבן לכפר, וזהו סדר

שמשם שורשה, ואז חוזר להיות כקודם החטא. וגם אחר החטא כששאלו להקב"ה בעצמו שם הוי"ה, הוא אמר אני הוא כו'¹², שיש כפרה מכל וכל על ידי התשובה, שהיא גדולה מכל מיני חכמות והשגות שיש בעולם הזה, שהם בכלל שלושת הנזכרים נגד שלוש אבהן, שבהם נכללו כל השש קצוות, שהם נגד אות ו' דבשם הוי"ה, בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה ומחבר שני ההי"ן – עלמא עלאה ועלמא תתאה.

[ז] אולם זהו מדרגת האבות מצד עצמן, דהיינו כפי מה שעשה האלקים האדם ישר קודם שיחטא, אבל לאחר שיחטא ראש המדרגה בקבלת התשובה הוא דוד המלך ע"ה רגל רביעית שבמרכבה שהקים עולה של תשובה, והאבהן דבכל שאר ז' המדרגות כלולות בו כפרטיו. והוא ראש ותחלת הקמתה כתרעא לדרתא, דהוא נגד ה' אחרונה, וסיומו במשיח שהוא נגד ה' ראשונה שהוא הבינה שכלב, שבו שלימות התשובה לגמרי, ועליו נאמר ירום ונשא וגבה, ודרשו רז"ל (תנחומא תולדות יד) על האבות שיגדל מהם. כי חכמה ותורה ונבואה הם ג' דרגין דאברהם יצחק ויעקב. דחכמה ידוע מה שאמרו [בכ"ב טז:]: אצטגנינות (חזייה בכוכבים) גדולה היתה בלבו של אברהם אבינו ע"ה כו', ושתי כליותיו כשתי מעינות (ולימדוהו חכמה, אדר"נ לב, א). ותחלת התקרבותו

אהר"ה 25/08/2018

האידנא לאו שמו אחר הוא? אמר רב נחמן בר יצחק: לא כעולם הזה העולם הבא, עולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא כאל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד. נקרא ביו"ד ה"י ונקרא ביו"ד ה"י."

12. ראש השנה יז, ב: "א"ר יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפילה, אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה (י"ג מידות) ואני מוחל להם. ה' ה' (תחילת י"ג מידות והשם שרומז על מדת יעקב) אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה..."

13. סוכה נב, א: אמר לפניו (משיח בן דוד להקב"ה): איני מבקש ממך אלא חיים. אמר לו: חיים, עד שלא אמרת כבר התנבא עליך דוד אביך, שנאמר: חיים שאל ממך נתת לו (תהלים כא, ה)."

14. עבודה זרה ט, א: "תנא דבי אליהו: ששת אלפים שנה היו העולם. שני אלפים תהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח... שני אלפי תורה מאמתו? ... אלא מאת הנפש אשר עשו בחרן". שהחל אז אברהם ללמד תורה לרבים ולעשות נפשות לאמונה.

נב ט"ז תמוז
תש"ח

מסכת אבות
פרק ט"ז

כאן מקומו, ובעזרת השי"ת יבאנו בהלכות שומאלת נרעם בהתלוצות דשס, ופיין
בחוסי' הדשים על גליין התעויות סוף פ"א דלויס תמה על הר"מ, דכפי"ט
מאנהרין מנה בכלל הליקין וזו שאננו להר הרים, ולא מנה מלרע שוננו
לירושלים, ובספרי הר"מ שלי נכנסה קושיו וזו בר"מ פי"ט הג"ל בשם הגהה,
וכן ר"י ע"ש את שבטאמיס מוחרים לבטל
אפילו למחנה ערבה, היינו

מקרבן הקבוע לו זמן, וכן פסקה, כשרוב
הנזיר עומאים, נכנסים כולם למורה ועובדים
אף בטומאה, דרעם הר"מ כאן פ"ד מדינת
מקדש הי"ב דוקא עומאלת תה נדחית בלבו, וכל
הטמאים באיזה מנהג אחר לגון כשרן
אנלה וכדומה אין נדחים, והנכנסים חייבים
כרת, ומה שקשה עליו תדענו דברי מקרבן
פסקה, דשס נראה לכל שומאלת מנגע נדחים

חוד בטומאה היואלת מגופו כגון זג וכדומה, גם מה שקשה מהרבה שיקוח
הש"ס, עיין גל"מ פסחים ע"ט ע"א ד"ה אהל, רשפר המלך, ואין כאן
מקומו, עכ"פ אוחס שאין להם רשות ליכנס, לרעם הר"מ טמאי מנגע סוף
מטמא תח או עומאה היואלת מגופו, חייבים כרת וקרן אם נכנסו, כיון
דלא האמרה לה דינם טמאים לכל הענינים

והנה אוחס טמאה שדחים, לאו דוקא בעורה, אלא אפילו שחיל ויקדש
קדשים נדחים, כגון כהן גדול כיום הכפורים כמסאך דימא ד' ע"ז
ואין נריך להאריך, אך קרבן דענדומו בעורה כגון שסם הול בטומאה, ודחקו
הטמאים שפומדים בעורה ונכנסו להיכל, מ"מ טעורים, דכחיו מחוק למסנה
גו' וכוין דלא קרבן מחוק למחנה, דבעורה שומרים, פטורים שחיל ג"כ כן
הוא בר"מ כאן פ"ד הי"ג, והר"מ פסק לקולא עיין נכסף משנה, ומה שקשה
המשנה למך שס דלא היה להר"מ לכתוב פטורו מכרת, והיינו דקמי שמיא
גליא, דכריו תחויים, דנפקא מינה למלקוח ולקרן, עיין גל"מ פסחים ז"ה ע"ב
ע"ד ד"ה בעי, שפמד בזה על המשנה למך, ועיין חוס' פסחים ז"ה ע"ב
ד"ה כל, שכתבו דעכ"פ עובר נעשה אם נכנס להיכל, והר"מ כחן סחם דפטור
נראה דאף עשה אין ט, וקלח קשה דלא כחן דלוקין מלח מרדות, כמו שכתב
כאן בספר זה כמה פעמים דפטור ולוקין מלח מרדות, ואפשר לימר דאם
זר חקן וכנס אספר דחייב מלקוח מן החורה על הפנייה מחמת זרות, עיין
משנה למך כאן פי"ט הג"ר ליד דבצרי רבנו דפריא ליה זור חייב על
הכניסה, פי"ט, וגם נראה לי דאספר שחיל שדלוי זר חייב מלקוח, כי שחיל
אף כהן חייב בבאה ריקת, עיין כאן פי"ד בר"מ, לא מיטביל לוי מה
שכתב הכסף משנה שס הא דלהשחוחו שרי היינו צמר פבדה, א"כ כר
לא שייך זה, א"כ חייב על שחיל כל עיין מלקוח, ואף אם נאמר דכחן מומר
להשחוחו דלא הו' בלא ריקת, מ"מ כר עכ"פ מדרבנן אסור להשחוחו
אלא הו' השחוחיה עבודה אלה, וחייב מן החורה בבאה ריקת, ואף אם סתן
דחק ונכנס, אפילו אם נאמר והשחוחיה שרי, מ"מ נראה כמו שכתבנו, דעכ"פ
משמח טומאה אסור ליכנס להשחוחו, ושוב לא הו' השחוחיה עבודה כלל,
וחייב משום בלא ריקת, א"כ כיון דחייב מלקוח מן החורה אינו חייב מלח
מרדות, כמו שמיא המשנה למך פי"ו מ"ספורי בלא ה"ו בשם החוס', דכל
היכא דליכא ליסור חורה ולוקין עליו, אין לוקין מלח מרדות על ליסור דרבנן
אסר הנוסף עליו, פי"ט, א"כ הכא גמי, והדברים שכתבתי כאן בענין בלא
ריקת נע"ג ואין כאן מקומו, וכבר עוררתי לפעל מלוא קש"ד (אוח ב'), ושם
חיסאר דעם הרב המחבר דאף הן דכנס אף להשחוחו לוקה, והוא נמשך
דבזי אחר דעת הר"מ, א"כ גם דעם הר"מ כן כי אין הכנה דכריו, עיין
גלשן בר"מ, א"כ שדאי נישא כיון דחייב מלקוח דלודרימא אין לוקין מלח
מרדות על הטומאה דרבנן, אך דעם החוס' דשבר נעשה.

והנה דיארט דלאו הוה כולל חייב כרת וקרן, וחיוב מלקוח בלא כרת
וקרבן, ולענין חסובה כלל החורה בולה, ועוד גם האידנה וכבר
כסמי לטיל

מצוה ששד, מצות וידוי על החטא

(א)א) ששד מצוה ששד, מצות וידוי על החטא
עד סוף ההלכה, ולביתיה נלעג"ד מנכרי הרב

גם נראה לי דהוה יהודמה שנגנו דרך גגות להר הבית וכל שאר דרך
באה, מ"מ חייב מלקוח, דין זה דדרך בלא לרסן מן ואל המקדש
לא מנה, דרך בלא וכו', והוה רק במקדש דלמדי ואל המקדש גו', אבל
הטמאים שספורים סבר הבית אף שלא בדרך בלא חייבי, ולפי זה פסקו
דלח נכנס דרך גג לצורה ג"כ חייב
מלקוח, דעורה לא נרע מזה הבית, ואדכנה
טפס קדושה אכל לא נרע, רק כרת דחייב
על הפורה על זה כמנה הטורה דדרך בלא
בעיק, או טמא שאינו משולה רק מהעורה,
אכל הטמאים המשולחים מהר הבית שדאי
הטורה ג"כ בכלל וחייבים כמו שמיים על
הר הבית אפילו שלא בדרך בלא, ואינו חייב
רק מלקוח ולא כרת וקרן, וזה ברור
ופשוט, והנה כהר הבית לא מלינו בר"מ

כלל שלום כלים כמו במקדש דהרבי כלים נמדה ובעירומין, אך באחס נהר
הבית דזו וסבירו משלחין, תיארך נכסחים פי"ו ע"א דלוי משלחן רק
טומאה היואלת מגופו, ובכלים לא שייך זה, רק לכאורה עזר המנגע דהר
ליה טומאה מגופו, דרעם הר"מ פי"ג מטומאלת נרעם הי"ג דמטמא נראה
ועושה אפילו משכב ומטרע עגמו, פי"ט ונלכ"ד ואין כאן מקומו,
וגם טעוין שלום חקן לעיר אפילו אינו מוקף חמה, א"כ אספר נהר הבית
חייבים עליהם מלקוח, דהר ליה בכלל הללו ולא יעמלו את מחויבים דכל
המסנות בכלל לאו זה, אך נמדה כ"ח ע"ב מריבן כלים מכל טמא נכסף,
א"כ דוקא לענין מקדש כי טמא תה אסור דק במקדש, אכל בספרי כפרסה
זו נכשא ראייה הרבה לימורים על שלום כלים, חד אמר מוכר ועד נקפה גו',
וחד אמר מסקוק זה מחוק למחנה גו', וחד אמר מה אדם מטמא נכשים
טפון שלום אף בגדים כו', א"כ מחרב שלום כלים לכל הנאמר כפרסה, א"כ
גד המנוגע דהוה טומאה היואלת מגופו יש לו כל חומר מטרע לרעם הר"מ
פי"ג טומאלת נרעם, א"כ למה לא ילקה המכניס עזר המנוגע סבר הכות,
ואפשר כיון דמלקוח חייב כרת קיל, דעל הכלים אין טו רק מלקוח, א"כ
מלקוח שדחיו כלום מלקוח, אין בכלים רק ליסור, ובכלים המנוגעים יש
ליסור גלאו הכי דמשלחין אפילו מעיר, ומכל מקום אין לוקין.

מחנה ירושלים (ג) ר"ש עוד מסיבה היינו מחנה ישראל, ולדורות הוא ירושלים, ומשם
משלחן רק לטעם, ודעם הר"מ דמטרע חייב מלקוח מוכנס לירושלים,
ונכנסם להר הבית לוקה שמונים, והוא פלגאח בש"ס פסחים ס"ו ע"א, יש
סובר דאין המטרע לוקה נכנסם לפנים ממחילמו דהכחוי ניקחו נעשה, עיין
בש"ס שם והר"מ כאן הי"ח פסק כמאן דאמר לוקה, ועיין חוס' פסחים
בסוגיא שם ד"ה הכחוי נראה מדברייהם דדוקא מחנה ישראל אינו עובר
רק נעשה, ואין לוקין, אכל אם נכנס להר הבית היינו נכנסה ליה לוקין דלא
נרע מנו, והחוס' בטענות ד' ע"א ד"ה מראות נכשים כו', כחש דתולרס
אפילו מחנה ליה אין לוקין, וכבר פמד על זה הבאח מנהר"י בלין דגהוטיבו
נכסחים שם, ועיין חוס' פסחים שם ככתו דאפשר לענין מחנה שבינה ג"כ
אין חייב כרת למאן דאמר הכחוי ניקחו נעשה, ואם נעמח שבינה, דהיינו
דיהנה אחר ט' דהוה מוסגר, כבר כחשתי [לפעל אות י"ח] דאספר להספק
דאספר דלא גמירי טומאלת פנים אלא בעורה, ואם נאמר דגם טומאלת פנים
חייב, יש להסתפק אם גמירי אפיה אצרו, וגם אפשר אין ט מעשה, עיין
משנה למך כאן, וכבר כתבתי כאן דאף שלא כדרך בלא חייבים המחנה הללו,
רק נכנסה שבינה לריך דרך בלא ואין לריך לבטול הדברים.

ר"ש עוד מחילה למטרע, עיר המוקפת חומה ותימות יהושע טו טו, ואסור
למטרע לכנס, ואינו עובר רק נעשה אף לרעם הר"מ, ודין
השערים והגנין והאיר במסנות הללו ליארנו ממנה הקודמם [שס"ב אות ה'
טו], ואסר מטרע מוקפת ואחד מוחלט שיש לשלום מחטת לכל הדמים הג"ל,
ומטרע מימי קסורי דעם הטע' [פסחים ס"ו ע"ב ד"ה שכן פוסה] דאף
נמחנה ליה מוסר לכנס, ודינו כטמא שרן דאסור ליכנס רק נכנסה שבינה,
והא דמין נכשים פי"ד מ"ב דכנסם לפנים מן החומה, לאו דוקא, דהוה
הדין אפילו נמחנה ליה, פי"ט, והר"מ כפי"ח מטומאלת נרעם הי"ח כאן
ג"כ כשחן הזה דנכנסם לפנים מן החומה, והיה לריך לפרס דכרי ואין

יא) במורה קט"ה אות ב' כתב רבנו דגם במחנה ליה כעין דרך ביאה, כיון דהוה
בכלל הלוא ולא יבא.

יב) דבר זה במחלוקת שנו, לרעם רש"י בספחים ס"ו ע"א ד"ה לפנים ממחיצתו,
כל הדמים המוקפות חומה הן בכלל מחנה ישראל, וכן הוה דעת הר"ש בפי"ד חללים
מ"ו, ולפי מה שפסק הר"ם דמטרע שנגנום לפנים ממחיצתו לוקה, היה לו ללקות
גם בכריית המוקפת חומה, אלא שר"ם פסק בפ"ו פביאה מקדש הי"ח: פסחה

ירושלים ער הר הבית היא מחנה ישראל, והיינו רציחות המוקפות חומה אינן
בכלל הוה, וכן כבאר להראי בפ"ג מביאת מקדש הי"ב: תיל בוד ישב מועין למחנה
מושב, זה מחנה ישראל שהוא מפתח ירושלים ולפנים, ואיסור המצור ליכנס
לצריחות המוקפות חומה טבאי בחיה: אבל אם נכנס לשאר הערים המוקפות חומה,
אע"פ שאינו רשאי לפי שואמר בוד ישב, אינו לוקה, עיין פסחים בכל זה בצ"ח
בספחים שם.

גורו הוידוי (התשובה)

המסכר דהמליות עשה דלמן אינה המשושה, רק הידוי נפיה, דגורמ הכסוב היא דלם מתחנם מהפסול נרץ להפדות נפיו, ככל מלום עשה שפליה דייטר כגון קריאת שמע דומיהם, וכן נראה מלשון המכילתא [ספרי זוטא גמדרב ה', ה'] שמיא הרב המסכר, ועדין הימי אומר שאין הידוי אלא

חשובה בלג ודוי

בארץ ישראל כי מנן אף צחן לארץ סי. ובלמם תשובה מטאר להדיא נמורה נפרשת תשובה נפרשת נצרים [דברים ל', א"יג] והשטת אל לבך מכל הגרים אשר הדימך וגו' ושנם וגו' ושנ ה' אליך אם שמתך וגו', ומיירי צחן לארץ מכתובי נכל הגרים וגו'. ונפרשת ומהחן [שם ד', כ"ז-ל"א] והפך וגו' ושנם עד גו' כי אל רסום גו', א"כ מטאר נכתוב דלף צחן לארץ מהני משושה, אלא דלף תשובה לומר דהיא אפילו נלב, אם מפחרט נלב שלם הקב"ה מקבל משושה, רק כלן היא מלום עשה ככל מלומ עשה שנמורה לומר הידוי נפיה, ואם לא אמר נפיה ביטל מלום עשה, אכל מ"מ לפנין כפרה על העבירה שעבר נמכפר בתשובה נלב, וגם מיירי כריחות ומיחות בית דין ומיירי מלקוח דלמן מתכפרין נלב תשובה, ונמחשונה מתכפרין ככל שלוקי כפרה שימחורו [מלום י"ד ואלקין] נפיה, היינו תשובה נלב, אם אין מפחרט נלב אין לו כפרה מהשי"ת, ואם מפחרט נלב יש לו כפרה מה שהתשובה מכפרת, אכל אין תלוי בכלל דיי דברים, רק דהיא מלום עשה נפיה ענמה, ואם לא עשה כן ביטל מלום עשה של וידוי, אכל התשובה נמקבלה ומכפרת מה שהתשובה ראויה לכפר ככל עמרה לפי מה שהיא כמו שימחור נפיה.

ובין נראה נקדושין מי"ט ע"ב דלם

קידש על מנת שהוא נדיק, אפילו הוא רשע גמור מקודשת שמה הרהר תשובה נלב, הרי דתשובה נלב אף שלא נפיה הו' נדיק! וכן בימות פ"ה ע"ב נמשנה, סעלת ואשם דלף מכפרין, ופי' רש"י נדיה סעלם [השני], ומסתמא תשובה איכא שאם לא היה מפחרט לא היה מביא קרבן, עכ"ל. מטאר דה שמיא קרבן גלי דעתו שמתחרט, ומכפרת לו אף שלא התודה נפיו. ועיין נתיבות ז' פ"א רש"י נדיה אלא על השבין, דלרעט נעינן, נראה ג"כ דהעיקר היא התשובה נלב אף רש"י נבשעטם י"ג ע"א ד"ה חטאות ואשמות אין מכפרין אלא על השבין, פירש, דכמינ והתודו וגו', נראה דדידוי פה תליא כדכמינ והתודו. אף נלמם אין ראויה, דרש"י פירש מנן זה דאינה מכפרת נלב תשובה, ומוכס מקרא זה דכמינ והתודו וגו' והייט תשובה דידוי הוא עם תשובה, אכל אינו מוכס דהכפרה תליה טידי דברים דוקא, והמורה דכפנה והתודו הייט למלום עשה, אף על כל פנים מוכס דתשובה נעינן, על כן פירש רש"י בימות דמסתמא מתחרט וכי'. ולא מלמתי דין זה להדיא צמרת דכפרה שתליה בתשובה פהיה תליה דוקא טידי פה, דהיא רק מלום טעפת כמו כל מלומ עשה, אכל שמהא הכפרה תליה פה, איט מיכרס.

אך בר"מ כאן פ"א ה"א מטאר להדיא דהכפרה תליה טידי דברים, חו לשוננו, כל מלום כו' כשיעשה תשובה כו' מינ להפדות כו', והתודו וגו' זה וידוי דברים, וידוי זה מלום עשה הוא כו', וכן נכלי טעמות ואשמות כו' אין מתכפר להם עד שיעשו תשובה ויתודו וידוי דברים כו'. כמס להדיא תשובה וגם וידוי דברים. וכן כמס עוד, כל מחייב מיפות בית דין ומחייב מלקוח כו' אין מתכפר להם עד שיעשו תשובה ויתודו טר, וכן הסוקל

כו' אינו מתכפר עד שיפודה וישוב. הכפיל כמה פעמים שאינו מתכפר לו בתשובה נלב נלא וידוי דברים. וכן כמס נפ"ג ה"ב ומה היא התשובה הוא שיעונו הסוקל כו', ונרץ להפדות נשפמיו ולומר ענייטם אלו שנמר נלב. נראה וידוי גם כן נכלל התשובה היא, וכל זה אין התשובה מופלג כלל, וימדברי הר"מ נראה דהכל נלמד מקרא זה והתודו ונ"ב. ואיני מביין, דודאי היא מלום עשה, ואם לא עשה כן להתודות נפיו טדאי עבר אעשה, אכל לעכנ הכפרה מנלן.

הן אמת דלדס הטובה תשובה על עשה שעבר עליו, טדאי אם לא הסודה נפיו אם כן הוא טובר עמה על עשה, ומאי נפקא מינה, מ"מ נשאר מחייב עשה זו וידוי, על כן אם תשובה תשובה על זה נלא וידוי א"כ מנכל עמה עשה, א"כ בעל כרסך אינו יכול לביא לדי כפרה מהמלום עשה שעבר [עפ"ה] עד שיקיים עשה זו, ומאי נפקא מינה מלום עשה אחרת או מלום עשה זו, ואין אמה יודע מנן שזכר ועונשן של מלומ עשה. אף נעשה תשובה על חיונ מיחה או כרס וכדומה, אפשר אף שביטל מלום עשה זו מ"מ נמכפר על העבירה הסמורה שעשה תשובה עליה. וגם אם שגג ולא הסודה נפיו דלא ידע דין זה דמלומ להפדות נפיו, או היה אונס, אם התשובה תליא פה לא מהני האונס ושוגג, דמ"מ לא עשה תשובה ולא נמכפר לו, אכל אם אין התשובה תליה פה טדאי נמכפר לו על העבירה, ואין עליו עונש על עשה זה אם היה באונס או בשוגג, וא"כ נפקא מינה אפילו נעושה תשובה על עשה. א"כ דבר זה נ"ע אם התשובה פהיה תליה דוקא טידי פה, דלפטר דהיא רק מלום עשה נוספת כמו כל מלום עשה שנמורה, ובנלמם אינו מדיק כלום למשוטו מפירות שעשה ומכפר לו. והנה הפירוש ממכילתא הג"ל הייט דלפטר דוקא בארץ ישראל הוא דין זה וידוי דברים אכל לא צחן [ארץ, היינו דמחן לארץ אין נרץ וידוי דברים וכלל וידוי דברים מתכפרת משושה, ומרנה דין זה מקרא דכל מקום וכל זמן דנרינה להיות התשובה טידי דברים.

ונראה דלא קשה אם נלמר דאיט מתכפר נלא וידוי דברים מהא דלמריק נקדושין אפילו רשע גמור אמרינן שמה הרהר תשובה מלב והו' נדיק כמו שהקשיט לעיל, דבלמם נדיק ורשע איט תלוי נכפרה כללי, דהא יש עבירות חמורות דלין מתכפר נמשושה כמטאר לקמן [אום כ"בז"ה], ומ"מ כיון שמתפרט ושנ הו' נדיק, הכל נמי נהי דלין לו כפרה נמשושה נלב, מ"מ הו' נדיק כיון שמתפרט לפני קוט יפ', ואינו תלוי נכפרה כלל, כן נראה פשוט.

ובן ובמה שכתבנו לעיל דנלא וידוי עבר אעשה, ומאי נפקא מינה אם נמכפר לו אעשה שכבר נמכר, נלמם זה אינו, דלם עבר אעשה ענן שלם הכיס חפלין עבר אעשה א, ונעושה תשובה מתכפר לו ספיר הטובש דחפלין, ולא שייך לומר ליש עליו העונש מהעשה וידוי, דו אינה מלום מחייבת, רק איט מקיים העשה, כמו יניעם אם אין לו ארבע כנפות הכל נמי, ואם לא עשה תשובה כלל על העשה של חפלין אינו שייך עונש על הידוי, רק קיים העונש על החפלין ולא על התשובה, א"כ לא גרע אם עשה תשובה נלא וידוי מלם עשה כלל תשובה, א"כ אם נלמר דנמכפר נלא וידוי לא שייך לומר דעבר אעשה וידוי, רק לא קיים, אכל לא ביטל, דאינה מלום מחייבת, חו פשוט.

שם סקמ"ד פשיטא ליה רכחן שהסכים בדעתי להשיב נקרא צדיק. (ה) כן הוא באור זרעו סי' קי"ב, דל"ג אלא אחר חייבי לארין ועשה ואחר חייבי כריחות ופירות ב"ד, בין שהודו בין ששגג, מיד כשהודו תשובה הרי הוא כצדיק גמור לכל התורה כולה, אלא שצריך לצער את עצמו ולסגף את גופו להתכפר לו מה שעבר עשה, וראיה לדבר דאמר ר' פרק האיש מקדש על מנת שאני צדיק, אפילו ישע גמור מקדשת שמה הרהר תשובה, אע"פ דרעיון ביה דרשע גמור, אפילו הכי אי הרהר תשובה מקדשת הרי צדיק, אע"פ שערין לא עשה שום דין.

הם וידוי מצוה מיובית

(א) בקרת ספר כתב: אע"פ דמהרהר תשובה בלב נקרא צדיק גמור, אפילו הכי לא הרי התשובה מצוה כפני עצמה אלא עם הידוי שהוא גמר החשובה. (ב) וכן מבאר בשער תשובה שער רכ"ט אות ב'. (ג) בספר החינוך כאן מבואר מוסכת שפחות רחולה שאינו יכול להתודות כפני מתודה בלבד. (ד) עיין לקמן אות ל"ב שצ"ח רבינו לביח שמאל אה"ע סי' ל"ח סק"ג, שהביא מהר"י מלונגא אם מהני הרהר תשובה בגולן קודם שהתודו הגמילה, ובחלקת מהוקק

בן היא תפלתו, וחשב אז מדריגת תלמידיו היושבים לפניו בתפלתם. וידוע כי לרבינו זצ"ל לא היתה שום יגיעה בתפלתו רק ה' מתפלל כדרך האדם משיח עם חבירו בלי יגיעה ובלי הרמת קול וגם לא בחשאי, רק בדבור מפורש כמו שמשיחין בנ"א, חוץ בשמ"ע. ובימות החול לא האריך בתפלה יותר מחצי שעה, ורק בשבת ויו"ט יותר. ואחר התפלה נהפך לאיש אחר, וכאילו בא מעולם אחר, עד שלא הכיר בטוב אנ"ש ומשמשיו, עד שהניח דעתו מתפלתו וכמו שאיתא בברכות (ל"ב:) חסידים הראשונים ה' שוהים שעה אחת וכו' וחוזרין ושוהין שעה אחת.

עו. חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי (תדא"ר י"ח). הפירוש שתהי' להמעשים של האדם רק נגיעה למעשי אבות, ולא שיהיו כמו מעשי אבות העולם, כי למדרגה זו לא יגיע לעולם.

עז. ר' יוסילע מטאמאשאו אמר על ענין א' של הלבנת פנים אני עושה תשובה ומתחרט ע"ז, אמרו לו האם תשובה כזו ברגע א' הוי תשובה, והשיב הר"י שכן הדבר כי הדין הוא (קידושין מ"ט:) שהמקדש אשה ע"מ שאני צדיק גמור

צמח אמת

בסתם שב צריך תשובה גמורה שיכופר לו בהתשובה. ואף דבל"ת רק תולה התשובה עד יוה"כ (יומא פ"ו ע"א), ג"כ נסתלק ממנו החטא רק שלא נתכפר עוד לגמרי ורק אינו נענש עוד עליהם, ויוה"כ מסירם לגמרי, כמו"ש שם הל' ביסורין שממרקין בכריתות, אבל נסתלק מקודם.

ונראה אולי לומר עוד יותר, דאפי' לא עשה תשובה ביוה"כ או בשעת הקרבן ועושה תשובה אח"כ נתכפר בהיוה"כ ובהקרבן, דבכריתות (ז' ע"א) דיוה"כ אינו מכפר אלא לשבין, מסיק אין שבין דאמר לא יתכפר עלי הקרבן ויוה"כ, ור' יוחנן אמר שם האופן דאין

ע"ו. דאף שייגעו בכמות של כל הדבר הוא יותר מנגיעה שהוא בשוה, רק יגיעו באיכות שיהי' נגיעה במעשי אבות באיכות, ועי' בקול שמחה וירא ד"ה וברוך אחר"א, ועי' אות כ"ג, ובבראשית מ"ו מ' ולא השיגו בתרגום ולא ארביקו, היינו נגיעה.

ע"ז. אולי אפשר לבאר קצת, כי כיון שעבשיו זמן כפרה מוחלין לו עכשיו ואח"כ יעשה תשובה גמורה, אבל כשאינו זמן כפרה צריך תשובה גמורה שיתכפר לו, וי"ל אולי כי בזמן כפרה נתכפר החטא ורק התשובה היא עיכוב על הכפרה ולכן די בהרהור כי נתכפר, ואין עיכוב מחמת התשובה כשיש הרהור, אבל

התפלות שלו הולכות למעלה ביושר "זייא ווייסען נישט וואס זיי פארמאגען". א. מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי (תדא"ר פרק כ"ה) אף שמעשיו הם בקטנות, ופי' יגיעו כמו טיפת מים אל ים, כלומר אם מעשה הקטנות זכה היא ביראת ה' מגעת עד מעשי אבותינו שעשו בגדלות, והכל אחד. ב. אמר, אף כשאדם אין לו פנאי לעשות וללמוד וכיוצא, עכ"פ אין לשכוח להיכן נוטה הנטיה שלו ומה ענינו,

מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו, הרי שדי בהרהור. וכאשר שמע זאת רבינו זצ"ל אמר כי הוא ה' משיב לו דשם מיירי במקדש את האשה וחתן מוחלין לו עוונתיו (עי' ירושלמי ביכורים ג' ג') ולכן די בהרהור תשובה, אבל אדם אחר צריך לעשות תשובה כהלכה.

צמח אמת

ממנו בלא תשובה למ"ד שב מדיעתו, אבל הוא מטעם אחר דלא הוי שב מדיעתו, ובתוס' חולין (ה' ע"ב ד"ה אינו) שמביא שם דמקשה דבעומד ברשעו הוי זבח רשעים, וג"כ בלא זה [לא] יוכל להביא הקרבן. וכן נראה אולי הל' ברמב"ם פ"א מה' תשובה ה"א לא נתכפר להן עד שיעשו תשובה, דהוא אפי' לאח"כ.

וה"ש דאין מכפר יוה"כ אלא לשבים, כי צריך להיות רוצה בכפרתו ע"ז העבירה, כמו שיליף בשבועות (י"ג ע"א) מעוונה בה (במדבר ט"ו ל"א) דצריך להיות העון מוסר ממנו ויתחרט על זה העון, אבל התשובה גמורה שיקבל עליו שלא יעשה זה אינו תלוי ביוה"כ רק דהחטא אינו מתכפר לו עד שישוב ואפי' לאח"כ יתכפר למפרע. וזה שמקשה שם הגמ' מיוה"כ הוא אפי' לא עשאו מקרא קודש שמכפר, על הברייתא דרק על השבין, דעיקר התשובה היא שיהי' רוצה בכפרתו על חטא זה וכיון דאינו עושה מקרא קודש אינו רוצה בכפרתו, ומתרין דאתיא כרבי דסבר דיוה"כ אינו צריך לגמרי תשובה ואפי' לאחר יוה"כ וממילא אין צריך אף לרצות בכפרתו שמכפר ממילא. ועי' בס' תורת חיים בשבועות דכ' היפוך זהב וצ"ע בזה.

ומקודם שיכופר לו נראה לכאור' שאינו נקרא צדיק גמור, דצדיק נחשב על האדם

יוה"כ מכפר במבעט ביוה"כ שאינו רוצה שיכפר לו, וברש"י אלא על השבין דלרצונו בעינן. וי"ל אולי דהתשובה היא עיבוב בהכפרה כמוש"כ וכששב אח"כ חלה הכפרה. ומה שאמר לשבים, דכיון דאינו שב במזיד אינו רוצה שיכפר לו, ועי' ברמב"ם (פ"ג מה' שגגות ה"י) הלשון אלא על השבים המאמינים בכפרתו, אבל המבעט בהן כו' מחשב בלבו שאין אלו מכפרין בו.

ועי' בשבועות (י"ב ע"ב) דמק' הגמ' בעשה ביוה"כ, אי דלא עביר תשובה זבח רשעים תועבה (משלי כ"א כ"ז) על שער המשתלת, ומשמע דבלא זה יכפר יוה"כ, אף שקאי עתה לרבנן דמכפר רק על השבין. וצ"ל אולי דאי לאו דזבח רשעים הוי מכפר למפרע כשיעשה תשובה אח"כ, וכן משמע בהוריות (י"א ע"א) דר"ש אומר השב מדיעתו מביא קרבן כו' איכא בנייהו כו' לתיאבון כו' דלר"ש במומר לתיאבון הוי שב מדיעתו ויקריב הקרבן, אף דבודאי אינו עושה תשובה ע"ז דתשובה צריך לקבל שלא יעשה עוד והוא אוכל לתיאבון, דודאי גם בשוגג צריך תשובה כמו"ש הרמב"ם בריש ה' תשובה בין בשגגה כו' עד שיעשו תשובה, מ"מ מועיל הקרבן לכפרה שאם יעשה אח"כ תשובה יתכפר לו למפרע. ועי' בזה במשל"מ (פ"ג מה' שגגות ה"ז) אם יקבלו

ובפרט כשעוסקים בדבר מצוה, מאי בכך "מען לייגט זיך אינגאנצן אוועק". א. אם כונתו הוא דאף אם השגגה היתה בעודו מומר כיון דעכשיו חזר בתשובה מקבלים ממנו או דלמא דלעולם כל שבשעה שחטא בשגגה היה מומר שוב אין מקבלין ממנו אפילו אם חזר בתשובה אחרי כן. ב. נראה דלא

קרוב ואשמו מחמה ציד הזקן כי הוא תש כח וזקן והדרך הוא משוש בגייסות, והוא הפזיר יביקש מאוד שימנו לו הסחורה ועפ"י הפלרת הזקן נתן לו הסחורה והלך ונהרג בדרכך וצא לשאלו אם נריך משוזה וכפרה.

הבה מקור דין זה הוא מהרי"ו. והלמת דק השיג עליו צהולר זשכר ואעפ"כ לא מלאו לצו של בעל צ"צ לחלוק על הראשונים ומסיק להמענות מ"ס יוס. ואני אומר שצנרון דידן שהוא לא התחיל עם השליח לשלחו רק השליח התחיל לבקש לשלוח אותו בשליחות הזה כדי להשכר אין שום ה"א שצריך כפרה ימעשים בכל יום שאדם לוקח סחורה בהקפה מחצירו או חוף גועלט והולך לירידים הכי נימא שאחריות גוף הקונה על המוכר שאם ח"ו יארע לו מקרה צנפשו יהיה המוכר נריך כפרה, הא ודאי לימא. ואעפ"כ אציא ראה צרורה לדבר שהרי עיקר יסודו של מהרי"ו על אגדת (חלק) שאמר הקצ"ה לדוד עד מחי יהיה עון זה טמון צידך על ידך נהרג נוצ עיר הכהנים ועל ידך נהרג דואג ועל ידך נהרג שאלו ושלשת צניו. והנה יש לדקדק למה לא חשיב על ידך נהרג אצנר שהרי גם אצנר צסיצחו נהרג שצא אליו לחצרון לכרות צרית להעמיד לו מלכות ישראל ושם נהרג וגם דוד הסכים וכחצ אליו שיצוא רק שהחנה שיציא אהו מיכל אשמו צצואו. אלא ודאי כיון שדוד לא התחיל עם אצנר שיצוא לכרות צרית רק אצנר היה המתחיל ששלח אל דוד כרתה צריתך אחי והנה ידי עמך להקצ אליו את כל ישראל ודוד הסכים והשיב טוב וגוי והיתה כוונת אצנר גם לטובת עלמו להנקם מאיש צושט על דבר הפלגש כנאמר שם בצמקרא ולכן אין אחריות הריגתו על דוד. (א) וזה ממש דומיא דנדון דידן שהשליח התחיל עמו והיה לטובת השליח ולכן אין נריך כפרה. רק הואיל וכחצ שהרב צקהלחו הורה שצריך כפרה ולכן לא אצטל דצרו לנמרי וימענה שלשה ימים צה"צ. ואם רצונו לימן איהו מחנה ליחומי הנהרג דבר טוב יעשה.

נוגע לפתח שצים אמרתי שערי משוזה לעולם פתוחים. וצפרטו שמוכיר צמכצו שהוא לנורך צר צי רב. והנה שורש השאלה שאחד נכשל צא"א כמה שנים שלש שנים רצופות שהיה צציתה, ועתה נמעורר צמשוזה ואשרי לו שפורתו עמדה שלא ישחקע צטומאה ונפשו לשאלו הגיע שהוא עתה חתן האשה האמת שנשא צחה אם מחויב להודיע לחמיו שיפרוש מאשמו הזונה או שחיקתו יפה כי המה אנשי השם ויש להם צנים משוצים צחורה וצמשפחה יקרה ויש לחוש לפגם משפחה ומשום כבוד הצריות רשאי הצעל משוזה להיות צשצ ואל תעשה שלא להודיע לחמיו כלל. ושוב שאל אם ימן הדין שמוציא להודיע אם יודיע לחמיו ולא ישגיח אם מחויב לצוא לצ"ד ואם יש כח ציד הצ"ד להצריחו לפרוש ע"ח וידוי של חתנו. וגם שאל לסדר לו משוזה לאיש הזה ע"פ כמו כי הוא אדם חלוש מאוד.

ומתמיד צחורה הרבה.

והבה למען עשות רצונו הנני משיב על ראשון ראשון ויען שציקש מעלתו שלא לדחות הזמן לכן הנני משיב צקצרה כי לא רציתי לאחר כלל. וזה החלי. היודע צאשת איש שזנחה חחת צעלה אם מחויב להודיע לצעלה להפרישו מאיסור צמקום שיס פגם משפחה יקרה ומיוחסת צישראל ויש להם צנים משוצים אם שיך צזה גדול כבוד הצריות שדוחה ל"ת שצחורה. הנה הדבר פשוט דלא אמרינן גדול כבוד הצריות אלא צשצ ואל תעשה ולא צקום עשה, ומה שכתב מעלתו שגם זה נגד הצעל משוזה הזה מקרי שצ ואל תעשה שלא יקום ויודיע להצעל ואף שהצעל עושה מעשה וצועל את אשמו האסורה לו מ"מ כיון שהצעל אינו יודע ממילא הוא שוגג ואינו עושה מעשה צמויד, דבר זה פלוגמא דצבוותא הוא ונחלקו צזה הרמז"ס והרא"ש ומחלוקתם חלוי צחילוף גרסאות צגמ" דצרכות דף י"ט ע"צ אר"י א"ר המוצא כלאים צצגדו פושטו אפילו צשוק. ומקשה שם מכמה סוגיות דכבוד הצריות דוחה איסורים וסוף הסוגיא שצ ואל תעשה שאני. נמצא דצלוצש כלאים שהוא צקום עשה לא משגחינן צכבוד הצריות משום שהוא צקום עשה. וצדין זה נחלקו הרמז"ס והרא"ש הרמז"ס גורס צצברי רב יהודה המוצא כלאים צשוק ואינו גורס צצגדו וקאי על המוצא על חצירו כלאים צשוק שמוציא לפשוט מעל חצירו נמצא אף שלגבי המוצא מיחשב זה שצ ואל תעשה מ"מ הואיל וגבי הלוצש הוא קום עשה מחויב זה לפשוט מעליו. והרא"ש גורס המוצא כלאים צצגדו וקאי על המוצא עלמו לצוש צכלאים צשוק שמוציא לפשטן מפני שהוא עובר צקום עשה שהולך לצוש כלאים. ולכן פסק

סימן לה

הנכשל עם אשת איש אם חייב להודיע לבעלה וסדר

תשובה

תשובה לק"ק פלוגית להרב המופלא מוהר"ר פלוני נר"ו אב"ד

דק"ק הג"ל, תק"ל.

מכתבו על הצי דואר מן ט' דנא הגיעני יום אמתול ואף

כי כעת טרידנא עדיין צטרדות התלמידים

מצורף לזה טרדות זמנים הללו עם כל זה הואיל והדבר

הערות הגאונים

סימן לד (א) צייע בסנהדרין דף ק"ד דגם יונתן נעש בשביל זה, ולדברי המחבר הא דוד התחיל עם יהונתן בזה ולמה יענש (הגריש"ו)

הרא"ש בהלכות כלאים שאם מוצא על חזירו כלאים בשוק אם הלוזש הוא שוגג לא מקרי לגביה קום עשה ולגבי המוצא שרואהו לזוש ושוחק הוא שב ואל תעשה. והנה הרמב"ם פוסק דינו אפילו הלוזש שוגג שהרי הטור י"ד נקי" ש"ג הביא דברי הרא"ש בלשון פלוגתא על הרמב"ם וגם בש"ע שם ובהג"ה הוא שתי דעות והמחבר שם פסק כהרמב"ם והרמ"א מביא דעת הרא"ש בהג"ה. וא"כ נדון דין הוא ממש דוגמא זו שהבעל שצובר בקום עשה וצועל אשתו הטומאה הוא שוגג וזה היודע מזונתה מקרי שב וה"ל שגמנע מלהודיע. וא"כ לדברי הרא"ש ראוי לשחוק מפני כבוד המשפחה. ולדברי הרמב"ם חייב להודיעו ולמנעו מן האיסור. ואף שיש מקום לומר שגם לדעת הרב רבינו אשר מחייב להודיע כדי שיגרש את אשתו כדי למנוע האשה מעצירה שהרי היא יודעת שזנחה ועוברת ויושבת חתה בעלה, מ"מ יש לומר דנשי לאו דינא גמירי ואינה יודעת שנאסרה על הבעל ואומר מותר לא גרע עכ"פ משוגג. ויש מקום אחי לומר אפי' להרמב"ם אכתי אין הדבר מוחלט שחייב להודיע ואכתי הדבר חלוי גם לדעתו באשלי רבדני כמה שנחלקו רש"י ותוס' שם בצרכות צקוגיא הריא דרש"י שם דף כ' ע"א ד"ה שב ואל תעשה כו' וטומאה גופה שהותרה לנזיר וכהן צמת מזה דקא מיעקר צידים מפני כבוד הצריות וכו' דהתם לאו כבוד הצריות דדחי ל"ת לידה דמעיקרא כשניתן ה"ל לידה לא ניתן לגבי מ"מ כדרך שלא ניתן על הקרובים וכו', אבל החוס' שם ד"ה שב וה"ל וכו' השיגו על רש"י צוה ומסקי שגם זה ניתן לדחות אלא דנזיר שאני שכן ישנו בשאלה וכהן שאני שכן לאו שאינו שוה בכל. נמצא לרש"י אפילו בלאו שאינו שוה בכל וכן אפילו דבר שיטנו בשאלה אפי"ה קום עשה אינו נדחה מפני כבוד הצריות, ולהתוס' דבר שיטנו בשאלה או שהוא לאו שאינו שוה בכל נדחה מפני כבוד הצריות אפי' בקום עשה.

ואומר אני דאשה שזנחה ונאסרה על הבעל איסור זה יש לדמותו לאיסורי נזיר שיטנו בשאלה, שהרי הטעם שנחשב קולא מה שיטנו בשאלה הוא משום שצידו לעקור זה האיסור מעיקרו. וגם צבעל מצינו כזה והוא ע"פ מ"ש החוס' צמס' גיטין דף ל"ג ע"א ד"ה ואפקעינהו רבנן וכו'. הקשה הר"ש א"כ יחפה על צמ אמותו וכו' ואומר ר"י דאין לחוש אלא כשמחפה שלא כדין אבל הכא דין יחפה וע"ש צקוף הדבור שגם הם דימו דבר זה לנזיר השוחה יין שישאל על נזירותו. וא"כ הרי ציד הבעל לעקור הקדושין למפרע ותהא מותרת לו והוא דומיא דנזיר ולדעת החוס' באיסור כזה דחינן מפני כבוד הצריות אפילו בקום עשה, ואף דכל זה כתבו החוס' לרשב"ג דסובר ציטלו אינו מבוטל אבל אין דפקינן כר"י דציטלו מבוטל א"כ לא משכחת להבעל

שיהיה צידו לגרום לעקור הקדושין למפרע ולהוי דומיא דנזיר. אמנם כבר כתבו שם החוס' דף ל"ב ע"ב ד"ה ורב נחמן וכו' דאפילו לרבי אם ציטלו צפני שנים לרב שעת או צפני א' לרב נחמן אמרינן מה כח צ"ד יפה ואינו מבוטל וא"כ ג"כ צריכין לומר דאפקעינהו רבנן לקדושין והוי דומיא דנזיר ומה שכתבו החוס' צפני אחד לאו דוקא צפני אחד אלא גם צפני שנים זה שלא צפני זה כמבואר בה"ע סי' קמ"א סעיף ס' בהג"ה, ועיין בצ"ש שם ס"ק ל"ג.

אמנם כל זה לשיטת הר"י אבל ר"ח שמסיק שם דף ל"ג ע"א צקוף ד"ה ואפקעינהו דאי ידעינן דלכך נכתובין לא מיעקרו הקדושין כלל א"כ לא הוה דומיא דנזיר שצידו לעקור הגזירות צראנו ע"י שאלה אבל זה אין צידו לעקור הקדושין צראנו ממילא לשיטת הר"י שם צמס' הוי שפיר דומיא דנזיר וא"כ הדבר חלוי בצלוגתא דרש"י וחוס' שם בצרכות ד"ה שב ואל תעשה וכו"ל.

והנה לכאורה נראה דרמ"א הכריע כדעת החוס' שהרי כהן שהוא צבית שטומאת המת צמכו ועומד שם ואינו יוצא החונה מקרי קום עשה שעושה מעשה צידים ששוהה צמקום הטומאה דומיא לזוש כלאים שקוראהו בגמ' קום עשה. אף שכבר תלכש צו מה שאינו פושטו והולך צו מקרי קום עשה. ועיין צמסכת מכות דף כ"א ע"ב צמס' ד"ה ואפילו לא שהה מצואר שם בהדיא דשוהה צבית שהטומאה צמכו לא גרע מלזוש כלאים ואינו פושט ואולי עדיף מיניה להחייב על שהייתו יותר מזה על שאינו פושט הבגד ועכ"פ לא גרע מיניה וגם זה מקרי קום עשה וא"כ אין פסק רמ"א צ"ד סי' שע"ב סעיף א' בהג"ה צכהן השוכב ערום באוהל המת דאין להגיד לו עד שילבש תחילה והרי זה נקרא קום עשה ולרש"י לא הותר אפי' טומאת כהנים בקום עשה מפני כבוד הצריות, אלא ודאי שרמ"א הכריע צמס' דגם נזיר וכהן הותרו לטמא מפני כבוד הצריות נזיר מפני שיטנו בשאלה וכהן מפני שאינו שוה בכל. אבל אחר הישוב אדרבה רמ"א פסק כרש"י דאי צמס' א"כ למה כתב רמ"א שם שאם כבר הגידו לו אינו ראוי להמתין עד שילבש והרי לחוס' מותר לטמא צידים מפני כבוד הצריות ואין לך זלזול כבוד יותר מלנוס ערום החונה, אלא ודאי שהכריע כרש"י והא דפסק שאם אינו יודע לא יגידו לו עד שילבש עמנו היינו משום דהרמ"א לשיטתו אזיל שפסק צקי" ש"ג כהרא"ש שגם בכלאים אם הלוזש שוגג לא יגידו לו.

ועוד נלענ"ד דאפי' לדעת החוס' אפילו נימא כשטת הר"י שיכול לעקור הקדושין אפי"ה לא מקילינן באיסור זה מה שלא הקילו צשאר חייבי לאוין דליטתנו בשאלה שהרי איסור זה עכ"פ תמור מכל ח"ל ודומה לחייבי כריתות שהרי כל ח"ל אינם דוחים היצום ומדאורייתא עולים ליצום אלא שגזרו ציאה ראשונה אטו

צ"ח שניה ועכ"פ חוללת וכדמפורש ביבמות דף כ' ע"א וע"ז ואילו אשת איש שנחתה ונאסרה על צעלה פוטרת נרחה מחלילה ומיבוס והרי היא כערוה ממש ואילו שאר ח"ל יש שאסורין לצעליהן ומותרים ליבמיהן כמפורש ביבמות וא"כ איסור זה חמור מכל ח"ל ואם שאר ח"ל לא ניתנו לידחות מפני כבוד הצריות בקום עשה ק"ו לאיסור זה. באופן שלדעת הרמב"ם צודאי מחוייב להודיע דומיא דרואה חזירו לזבש כלאים בשוק והלזבש שוגג שמחוייב לפשוט מעליו.

ועדיין יש מקום אחי לומר שגם לדעת הרמב"ם יש לחוש על כבוד הצריות ולא להודיע. והא דפסק בלזבש כלאים שפושט מעל חזירו אפי' בשוק כלאים בשוק שאני שכל הרואה יראה צעניו שזה לזבש כלאים אף שהלזבש שוגג מ"מ הכל רואים שהוא לזבש כלאים ואין הכל יודעים שהוא שוגג ויש כאן חילול השם ולכן אין חולקין כבוד. וכן דייק לישנא דרב יהודה אמר רב שם בצרכות ד' כ"א המוצא כלאים וכו' מ"ט אין חכמה ואין תבונה ואין ענה נגד ה' כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב, הרי דוקא במקום שיש חילול השם ועל זה הוא דמסיק לחלק בין קום עשה לשב וא"ת אבל במקום דלא שייך חילול השם אפילו בקום עשה חולקין כבוד ואמרין גדול כבוד הצריות לדחות ל"ת שצחורה אפילו בקום עשה. וכיון שצנודן דידן אין שום אדם יודע שהאשה זנתה ונאסרה לצעלה רק זה הנואף ואם הוא ישחוק אין אדם יודע ואין כאן חילול השם כלל וכיון שכן ישחוק מפני כבוד המשפחה, אומר אני דהא ליחא דעצירות העצירה מה שנעשה האיסור קורא רב יהודה חילול השם בין אם ירבו הרואים ובין לא. דאל"כ מאי מקשה הגמ' שם מוהחעלמת פעמים שאחה מחעלם וכי רואה יכול להבחין אם זה רואה את האצידה ועושה עצמו כאילו רואה או שצאמת אינו רואה וא"כ אין כאן חילול השם. ועוד מאי מקשה ממת מצוה והרי מת מצוה היינו צדקה שאם הוא קורא ויש לו עונה אינו מת מצוה ומת מצוה קונה מקומו וקוצרו שם צדקה וא"כ אין כאן חילול השם ולכך נדחה עוממת כהן וגזיר מפני כבוד הצריות ואין מקשה מזה על רב יהודה דכלאים אלא ודאי עשיית האיסור קורא רב יהודה חילול השם. באופן שלרמב"ם אין חכמה ואין תבונה ומחוייב להודיע אלא שיכול האומר לומר כדאי הרא"ש לסמוך עליו ובפרט שהרמ"א סי' ש"ג ושע"ז פסק כותיה, אלא שאחר הדיוק בלשונו של הרא"ש גם להרא"ש מחוייב להודיע, וזה לשון הרא"ש צה"ל כלאים הביאו הביט יוסף

צ"ד סי' ש"ג וז"ל, וכחז עוד הרא"ש ירושלמי הרי שהלך בשוק ונמצא לזבש כלאים תרין אמוראין חד אמר אסור וחד אמר מותר מאן דאסר דבר תורה ומאן דמחיר כר' זירא דאמר גדול כבוד הצריות שדוחה את המצוה בלא תעשה שעה אחת. הרי שגם המחיר לא החיר מפני הכבוד כי אם שעה אחת דהיינו זה שלזבש כלאים בשוק שחכף שיבואו לצינו יפשטנו מעליו ושזב לא ילזשנו כלל. אבל צנודן דידן שע"י שחיקתו של זה נמצא זה צועל אשתו כל ימיו באיסור ודאי שאין כבוד הצריות דוחה האיסור כל הימים אפילו להרא"ש.

והגב' לכאורה אכתי יש מקום לצעל דין לחלוק ולומר שלדעת הרא"ש לא יהא חייב להגיד להצעל ודברי הירושלמי הם ענין אחר שהירושלמי הזה מיירי שהלזבש בכלאים הוא עצמו מצאו והוא עמה שזב מויד והותר לו מפני הכבוד לכך החנה דוקא לשעה לפי שהוא עובר בקום עשה אבל אם הוא שוגג ואחר הוא שידוע נגד זה האחר הוא שב ואל תעשה שנמנע מלהודיע וכיון שהצעל עצמו שוגג אין לחלק בין שעה אחת או בין ימים ושנים. אומר אני שמי תשובות בדבר חדא שהרי מסבא אי לאו שמצינו לחכמי הש"ס שאמרו גדול כבוד הצריות וכו' אין להחיר שום איסור אפילו בשב וא"ת מפני כבוד הצריות אלא שמצינו שחז"ל אמרו דבר זה ומעולם לא מציינו להם להחיר לשחוק מפני כבוד הצריות אלא לשעה, ומצינו בירושלמי מפורש שיש חילוק בין לשעה לזמן מרובה אם כן אין לנו כח להחיר שום דבר שאינו לשעה כיון שלא מציינו שום סמך להחיר יותר.

ועוד שהרי אנו נריכין להצין דעת המחיר בירושלמי כיון שהירושלמי מיירי שהוא עצמו לזבש אין שייך להחיר איסור תורה בקום עשה מפני כבוד הצריות ולומר שחולק צוה על הגמ' דידן הוא דוחק. ועוד שנריכין אנו להצין דברי המתירין בירושלמי דקאמר גדול כבוד הצריות שדוחה את המצוה בלא תעשה שעה אחת. הנה מה כוונתו באמרו בלא תעשה (א) אם כוונתו למה שאמרו בחלמודא דידן שדוחה ל"ת שצחורה א"כ לא הי' לו לומר בלא תעשה צבית השימוש אלא שדוחה ל"ת. ועוד שהרי אמר שדוחה את המצוה וא"כ למה זה כפל הלשון שדוחה את המצוה לא תעשה ודי באמרו שדוחה ל"ת א"ו כך כוונת הירושלמי גדול כבוד הצריות שדוחה את המצוה ועל זה הטיל תנאי אימת דוחה המצוה בלא תעשה דהיינו בשב ואל תעשה ולא בקום עשה (ב). ודברי הירושלמי הם ממש דברי הגמ' דקאמר

הערות הגאונים

בירושלמי ברכות פ"ג ובנוזר פ"ז דלמד בירושלמי מדברי ר' זעירא דמותר לכהן ליטמא בטומאה דאורייתא מפני כבוד הבריות ושם מיירי בטומאה הבאה ע"י מעשה שהולך למקום טומאה. (הגר"ב פ')

סימן לה (א) נ"ב מציינו כזה בירושלמי ביצה פ"א שאיתא שם עשה דוחה למצוה בליית כו'. (הגר"ב פ')

(ב) מה שרצה המחבר לפרש כאן דקאי אשב ואל תעשה לא עיין

**פשיטא שמחויב להסיר המכשלה אשר הכשיל וכל
 טלדקי דאפשר ליה למיעבד שלא יטעא עוד חבירו על ידו
 מחויב לעשות, והרי על כיוצא בו אמרו במס' חגיגה דף
 ט' ע"ג הבא על אשה איש ואסרה על בעלה נטרד מן
 העולם. וא"כ כל זמן שזה נכשל על ידו הוא נטרד ח"ו,
 ואם בכל מקום שדברו רז"ל כן להגדיל העונש עם כל
 זה לא לחלוטין אמרו וזה כלל גדול שאין דבר עומד בפני
 התשובה אלא שכיוונו בזה שתשובתו חמורה. אבל
 עכ"פ איהו מחויב לעשות מה שצידו ואם צעל האשה
 לא יקבל דבריו אפ"ה יצפה לתשובה ויקבל צעל
 הרחמים תשובתו ברחמים.**

אמנם מה שנסתפק מעלתו אם יודיע להבעל ולא יקבל
 את דבריו אם מחויב לצא לפני בית דין ולהודיע
 גם להצית דין. הדבר פשוט שגבי שידוע להבעל לצדו
 וממ"נ אם יקבל הבעל דבריו יפרוש מן האשה וטוב לו
 ואם לא יקבל הבעל דבריו ולא יאמינו מה תועלת בפועל
 ריק שיצוא לפני הב"ד הלא אין הבעל מחויב להאמינו
 ומה יעשו הב"ד בזה, ולא מצע"י שאינו מחויב לצא לפני
 הבית דין וחולי אפילו אינו ראוי אח"כ לצוא לפני הב"ד
 כלל וחייב אפילו מלקוח מד"ס דומיא דעובדא דטובי
 וזיגוד בערבי פסחים דף קי"ג ע"ג דהוי כמוציא שם רע,
 ואף שכחז רמ"א בח"מ סימן כ"ח סעיף א' בהג"ה
 דע"א דוקא באיסור שכבר נעשה מיהשז מש"ר אבל אם
 הוא לאפרושי מאיסורא יכול להעיד. והיינו אפילו אם יש
 ספק אם יאמינו דבריו ששרש דבר זה הוא מן הסמ"ג
 ל"ח רי"ג וז"ל לא יקום ע"א וכו' ולמדנו מכאן שע"א
 היודע בחבירו עון דבר שאין ראוי להשביע שלא יקום
 להעיד עליו ואם העיד לוקה דשום ציש הוא דאפיק וכו'.
 ומה שמנינו בקדושין באותו סומא שהעיד השליח
 שנתה אשתו וא"ל מר שמואל אי מהימן לך כבי חרי
 אפקה ולא גער צו מר שמואל על זה שהעיד יחידי וכן
 בפרק הניזקין וכו' יש לומר הפרשת איסורא שאני עכ"ל
 הסמ"ג בקיטור. והרי אפילו בדבר שאינו צרור שיקובלו
 דבריו ג"כ לא גער צו מר שמואל והרי שם בקדושין
 שלמר שמואל אמר השליח שאשתו של הסומא סנתה
 ולא להסומא שהרי כך איתא שם כי אחא שליח אמר
 אשתו זנתה ואי להסומא הי' מדבר הל"ל אשתך זנתה,
 א"י דלמר שמואל הודיע השליח שאשתו של הסומא
 זנתה ולא גער צו מר שמואל שהיה לו להגיד לבעל ולא
 להצית דין. יש לומר דשם איתא שהסומא אזיל בחדא
 אורחא והשליח בחדא אורחא ולא מנאו וכשבא השליח
 למר שמואל אולי עדיין לא מנא את הסומא והגיד למר
 שמואל שהיה סבור שהסומא יאמינו. אבל אם העד כבר
 הודיע לבעל וראה שאינו מאמינו א"כ אין בהגדתו לפני
 בית דין שום תועלת לאפרושי מאיסורא ושום ציש הוא
 דמפיק וחייב ללקוח.

שז ואל תעשה שאני וגם בזה לא החיר אלא לשעה,
 ומעשה קשה כיון דהירושלמי מיירי שהלוצש ענמו מנאו
 איך קורא זה שז ואל תעשה ובגמ' מקרי זה קום עשה.
 ולכן נלע"ד דהני אמוראי צירושלמי פליגי בפלוגתא
 דאמוראי בתלמודא דידן במס' מכות דף כ"א ע"ג אמר
 רב ציני פושט ולוצש וכו' רב אשי אמר אפילו לא שהה
 אלא כדי לפשוט וכו'. ומעשה לרב אשי זה מה שלוצש
 צו ואינו פושטו מקרי קום עשה שהולך לצוש בכלאים
 דאי לאו דמקרי קום עשה איך לוקה על השהיה והא אין
 לוקין על לאו שאין צו מעשה ולא הי' לו להתחייב
 מלקוח רק על הלבישה הראשונה שנחלצש צו מחללה
 ולא על השהיה בפני ענמו אלא דגם זה מיהשז מעשה
 ורב ציני סבר שזה לא מקרי מעשה ולכן אמר שאינו
 לוקה על כל אחד בפ"ע כי אם בפושט ולוצש ופושט
 ולוצש שזריך לעשות בכל פעם מעשה הלבישה ממש
 אלא שנסתפק אם סגי בצית יד אונקלי שלו, ומעשה
 האוסר צירושלמי סובר כרב אשי דזה מקרי מעשה וקום
 עשה אינו נדחה מפני כבוד הצריות והמחיר סובר כרב
 ציני דזה מקרי אין צו מעשה ומיהשז שז ואל תעשה
 שאינו פושט הכלאים מעליו ושפיר קאמר גדול כבוד
 הצריות שדוחה המלוה בלא תעשה שאף שמלוה
 לפשוט הכלאים מעליו מ"מ מקרי שז ואל תעשה
 שיושב ואינו פושט. ומעשה זכינו שהמחיר סובר שזה
 מקרי שז ואל תעשה ואפ"ה הטיל זה חנאי לשעה
 אחת שלא הותר רק לשעה. א"כ מינה גם הרואה את
 חבירו כיון שמלוה עליו להפריש חבירו מאיסורא אלא
 שנדחה מפני כבוד הצריות אינו נדחה אלא לשעה אבל
 לא לכל הימים ולא לזמן מרובה.

א"כ פשוט הדבר שחייב להגיד לבעל האשה להודיעו
 שאשתו זנתה שיפרוש ממנה. אלא שעמה איכא
 לספוקי צמה שנסתפק גם מעלתו במכחצו לו יהיה
 שחייב להודיע שמה דוקא במקום שיועילו דבריו צודאי,
 והמשל כגון חבירו לצוש כלאים ליכול להראות לו או אם
 זנתה האשה צשני עדים אבל כאן הלא גם אם יגיד אולי
 לא יהי' מהימן צעיני הבעל כבי חרי ואז לא יועילו דבריו כי
 אין האשה נאסרת אלא בקיניו וסחירה או בעדים צרורים
 ומנ"ל שיהי' מוטל עליו בזה להודיע כלל. נראה שגם זה
 אינו שהרי כיון שאם הי' צרור לו שיאמינו הבעל ויעשה
 פעולה להפרישו מהאיסור היה חייב להודיעו כנ"ל, א"כ
 גם עתה שאינו צרור לו איהו מחויב למעבד את שלו ולא
 גרע ממלות הוכח מוכיח שאמרו במס' שבת אם לפניך
 גלוי לפניהם מי גלוי עיין שם דף נ"ה ע"א.

**ובל זה להתלמד במקום אחר כגון איש נכרי היודע
 באשת איש שזנתה. אבל כאן בעובדא הדין שזהו
 ענמו הנואף והוא ענמו הוא המכשיל את צעל האשה
 שהוא בעצירה עם אשתו כל הימים וצא לחזור בתשובה**

כאן פגס כיון שמזכיר מעלתו במכתבו שהבעל כבר הוא זקן וזא צימים ולא יהיה להוט לישא אחרת אף אם זו אסורה לו, ולגרש את הזונה אינו מחויב עפ"י הדין ורשאי להחזיקה בציתו ואינו חשוד שיצא עליה באיסור שכיין שזנתה מאוסה היא צעינו. וכמבואר בא"ה סי' קי"ז סוף סעיף א' בהג"ה. והב"ש שם סק"ח פסק דאפילו בלא עדים רשאי להחזיקה בציתו. ואין לומר דכל זה אם בודאי זנתה דהיינו צעני עדים אבל כאן שלא אמר לו רק ע"א א"כ אינו ודאי לו שזנתה ודמי לסוטה שזריכה צ' עדים שישמרו שלא יבא עלי' בדרך וכמבואר בצ"ש שם. אמנם אין הגדון דומה דסוטה עכ"פ אסורה לו שהכתוב אסרה על הספק כודאי ולהבעל אינו צרור שזנתה ולכן צריך צ' עדים שלא יבא עליה באיסור, אבל בגדון דידן א"צ עדים ממ"נ אם מאמין לדברי העד כבי תרי א"כ צרור לו שזנתה ומאוסה היא לו ואינו חשוד לצא עליה ואם אתה אומר שהדבר ספק לו ואינו מאוסה א"כ ממילא מותרת לו עפ"י הדין (ג). ולכן הדבר פשוט שרשאי להחזיקה בציתו ולדעת הב"ש אינו צריך אפילו עדים. אמנם זה פשוט שלא יתחד עמה בחדר שזה דומה לאש צנערת וא"כ אין אדם שירגיש בדבר ואין כאן שום פגם.

והנה מה שציקש מעלתו ממני לסדר לבעל תשובה זה תשובה על עונו והזכיר שהוא אדם חלוש מאוד לא יסבול קושי החעניתיים וסיגופים גם הזכיר נפלאות מהחמדת לימודו יומם ולילה ואינו שח שיטה צטילה כלל ואינו שוכב צלילה במטה כלל. הנה הקשה לשאל ממני דבר קשה שאיני רגיל להשיב לשאל ממני שאלה בדבר שלא אוכל למנוח שורש בדברי הגמ' והפוסקים כי לא מציינו בכל החלמוד מספר החעניות ימים חרוצים וקצובים לכל חטא ואשמה כפי חומר העון. הן אמת שלום כמיצ בפסוק צנציאים לצורך התשובה שצו עדי צנום וגו'. אמנם הגבלת מספר החעניתיים לא נחפרש לא בכתוב ולא בגמרא רק שפרי המוסר והתשובה האריכו בזה ורוב דבריהם צנוים על ספרות כרסיות צלי שורש וספר אחד נשען על חצירו צלי יסוד כלל. ומציינו בזה הרבה חומרות והרבה קולות ולכן קשה עלי להשיב בזה, וביחוד אחרי רואי שהבעל תשובה עצמו הוא צורבא מרבנן יסדר הוא לעצמו הלל כל ספרי המוסר והתשובה מצויים ביד כל אדם. אמנם אחרי אשר מעלתו מפניר בזה והאיש הוא צורבא מרבנן ואיש חלוש לכן לא אמנע מלדבר קצת בזה. והנה עונו גדול מנשוא מד חומר העון עצמו עון אשת איש וצפרט שהחמיד בחטא זה שלש שנים רצופות והיה עמה צבית ושכחת ליי

ומה שנסחפק מעלתו אולי אם יחודה לפני צית דין מיחשב רגלים לדבר ויכופו לבעל שיגרשנה אף ללא מהימן ליה כבי תרי והציא סמוכים לזה מדברי החוות יאיר בתשובה סי' ע"צ שכחצ זקן אם החודה הבעל וכו'. הנה אף אם היה החוות יאיר פוסק כן ואטו כל מה שנמצא בתשובות האחרונים נחליט להלכה והלא חייך אוכל יעטם ואם דבריו לא נהירין מאן משגח בזה, אבל לדעתי גם הח"י אדלעיל קאי שהאשה עצמה אמרה שזנתה שאמרינן שעינייה נחנה באחר ומנד המשנה הראשונה היתה נאמנת אלא שמשנה אחרונה אמרה עינייה נחנה באחר וזוה מועיל רגלים לדבר וקאמר הח"י שאם החודה האשה כן צחליה מקרי רגלים לדבר וקאמר א"כ שאפילו האשה לא אמרה דרך וידוי כלל אלא שאמרה לבעלה טמאה אני לך והבעל החודה מקרי וידוי הבעל רגלים לדבר, וצבמות דף כ"ד ע"צ הואיל ומכוער הדבר חלא, רוב הפוסקים פירשו מן הרוכל חלא ולא מן הבעל, ואפילו להשאלמות שפירש חלא מן הבעל היינו צעני עדים על הכיעור אבל כאן איזה רגלים לדבר יש כ"א דברי המתודה ומה לנו ולוידוי שלו להאמינו על האשה.

ולבן הענה היעוה בזה שהגוף יגיד רק לבעל האשה בהנעו. והנה אופן ההגדה עפ"י הדין לא היה לו לומר לו רק שידע שזנתה אשתו כי כי מה לו להבעל עם מי זנתה הלא עכ"פ אסורה היא לו וא"כ למה יפרסם הגוף את עונו בחדם וכבר אמרו ציומא דף פ"ו ע"צ בחטא שאינו מפורסם כמיצ אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. וגם חייף מאן דמפרש חטאיו. אמנם כיון שמנד הסצרא יותר יכנסו דבריו צעיני הבעל כשיראה שמתודה על עצמו צצבי וצאנחה ויזכרים דברי אמת ולכן טוב לו שיחודה צצניעא צפני בעל האשה שהוא עתצ חמיו ואם יחצייש בזה צפני חמיו טוב לו שיחצייש, ועובר עזירה ומחצייש בזה מוחלין לו. וגם נלע"ד שחייב עכ"פ לבקש על עצמו מאת חמיו שהרי עון זה שעבר על אשת איש יש בזה שני חלקי עזירה חלק אחד צינו למקום שעבר עזירה חמורה וזוה מועיל תשובה ויוה"כ. אבל יש בזה חלק שני עזירות שצין אדם לחצירו שהרי גורם לו לאסור אשתו עליו. והרי צעצירות שצינו לחצירו אין יוה"כ ולא תשובה מועיל וצריך עכ"פ לפייסו בדבר שאינו מועיל תשובה והרי אפילו בגול והשיב את הגזילה צריך ג"כ לפייסו על הצער ק"ו בזה שאי אפשר להכשיר נוקו שצריך לפייסו.

ובזה שלא יפרסם צפני צית דין רק צפני בעל האשה ממילא יאלנו גם ידי חובת כבוד המשפחה כי אין

הערות הגאונים

(ג) נ"ב יש לדחות דדלמא בתחלה יאמין ובמשך זמן ישתנה דעתו להיות מסופק ועכ"ז כבר נאסרה עליו כי שויה אנפשיה חדי"א (הגרבי"פ)

שיחירא האדם מלעצור לכן נחון הוא שלא תועיל התשובה להציל ממימתת צ"ד. ואי ס"ד שחשובת המשקל הוא עיקר בתשובה א"כ ודאי שנאמר למשה מסיני כל עון ואשמה משקלה ומשקל חטובתה לפי ערכה, ומעמה למה לא יועיל תשובה להציל ממימתת צ"ד ואעפ"כ כל עונשי מימתת צ"ד לא יבטלו דנחוי און אם סיגף עצמו לפי משקלו וצפרט שהרבה סיגופים יש שאין להערים כגון לישב ערוס צפני הדבורים וגלגול שלג וכיוצא מהנוכח בצפרי התשובה ומי שלא עשה לפי משקלו יומת צבית דין, וגם בתענית אין להערים שאם העדים יבואו חיכף לצית דין יומת שהרי עדיין לא התענה. ואין לומר דאכתי היו צטלים כל עונשי צ"ד משום דצשעת התראה הוא ספק פן יעשה תשובה והוא התראת ספק, הא ליחא דמן הסתם העדים יביאוהו מכף לצ"ד, ועוד מינח למ"ד התראת ספק לא שמה התראה אצל למ"ד שמה התראה וכן קיימ"ל מאי איכא למימר, אלא ודאי שאין לסיגופים ותעניות עיקר מן התורה ועיקר התשובה הוא חרטה גמורה. וזה יכול להיות צרגע אחד ואם אחת אומר שתשובה תציל ממימתת צ"ד בטלו כל דיני מימתת צ"ד.

ואף שבארבעה חילוקי כפרה ארו"ל שאם עבר על כרימות ומימתת צ"ד תשובה ויוה"כ חולים ויסורים ממרקים הרי שהיסורים עיקר הכפרה ואי אפשר לגמור הכפרה בלי יסורים. אומר אני הן אחת שצריך יסורים אצל כפר ארו"ל עד היכן תכלית יסורים אפילו הושיט ידו לכיס ליעול שלש ועלו צידו שמים עיין שלהי פרק יש בערכין, הן אחת שדברי הרוקח דברי קבלה והרי הוא נחן תשובת המשקל, אומר אני שודאי נחון הוא לבעל תשובה כדי לשזור לבו הזונה שיוכל להחזירט בלב שלם וכל זמן שלא נשבר לבו אי אפשר להיות החרטה בלב שלם בלי ערמה וכל זה מן הסתם. אצל מי שיוכל לזכות יצרו ע"י החורה שכבר העידו חו"ל שאם און הוא נמוח וגם החורה מתשת כח לזה אני מיקל מאוד בתענית וסיגופים אצל החרטה ושבירת הלב והצבי זה נחון מאוד והמרבה צבכי במסחרים משובת. והנה בעיקר התשובה כבר אני רואה צאיט הזה דבר גדול שהזכיר מעלתו במכתבו שלא יסף לדעתה מיום חתונתו שנתיים ימים והיה עמה צבית. והנה רז"ל אמרו בשלהי יומא היכי דמי בעל תשובה אמר ר"י שבאחה דבר עבירה לידו פעם ראשונה ושניה וניצל ממנה מחוי רב יהודה באותה אשה באותו מקום באותו פרק, וזה נתקיים צאיט הזה. אמנם עם כל זה לא תזוח דעתו עליו שאף שנתקיים באותה אשה באותו מקום אצל באותו פרק לא נתקיים ולא יתקיים שהרי צשעת החטא היה רווק ועמה יש לו אשה ויש לו פת צטלו, וגם איני

בדאי שאין מספר לרוב פעמים שצא עליה ולא יספיקו לו שנות מחושלת למספר התעניות בתשובת המשקל לפי תשובת הרוקח שדבריו דברי קבלה ואין לדמות דבריו לדברי האחרונים. ומה שהמציא בעל קנה חכמה חקנה לשצים שדי אם יעשה תשובת המשקל על אותה עבירה שלש פעמים דבר זה אין לו יסוד ואטו מי שעבר עבירה שיש צה מלקוח כ' פעמים והתרו צכל פעם מי סגי לו בג' פעמים מלקוח והלא הצ"ד מלקין אותו לפי מספר ההתראות ומשנה ערוכה אמרו לו אל חשמה אל חשמה חייב על כל אחת ואחת וארישא קאי שהיה שותה כל היום. ומה שלקח סמוכים צשפעם השלישית כבר נכתם עונו צנשמתו מעבר לעבר ואין מקום לחטא הרציעי לחול דבר זה אין לו שחר ואטו צנשמתו לצד פוגם והלא פוגם למעלה וכשארז"ל ותשכת אל מחוללך. ולא עוד לו יהיה כדבריו עון עצמו אינו נמחק וכל אחד רווחא שציק וכאשר שב על הראשונים חלו האחרונים, וכעין שארז"ל צמס' שבעות דף כ"ו ע"ב חיובא הוא דליכא הא שבעה איכא דאי משכת רווחא חייב שאם נשאל על הראשונה חיילא שניה. ואין דרכי לעיין בצפריים הללו רק קצת אני זכור מילדותי.

אלא שאומר אני כל זה אם היה התענית דבר המעכב בתשובה אצל צאמת אין התענית רק דבר טפל לתשובה, ועיקר התשובה הוא עויבת חטא וידוי דברים בלב נשבר חרטה בלב שלם התקרבות והתלהבות לאהוב את הצורה והיינו תשובה שישוב אל ה' וירחמהו, וישוב אל ה' היינו שידבק בו אצל שאר דברים תענית וסיגופים אינם עיקרים. ותדע הרי זה צלחי ספק שהתשובה מכפרת כפרה גמורה ודבר זה מפורסם צתורה ונציאים וכחוצים וצשני התלמודים וצכל המדרשים והנציא אומר (יחזקאל יח) ובשוב רשע מרשעתו וגו' (שם לג) כל חטאתיו אשר חטא לא תזכרנה לו וגו'. וגם זה אין ספק צו צומן שסנהדרין היה נוהג אם עבר על חייבי מימתת צ"ד אחר ההתראה אף אם שהו עדים ולא צאו לצית דין שנים רבות וצין כך עשה זה תשובה והרבה סיגופים ותעניות לאין מספר יותר ויותר מתשובת המשקל הנוכח צרוקח ושוב אחר כל התשובה צאו עדים לצ"ד והעידו הא ודאי שאין הצ"ד משגיחין על תשובתו ושורפין וסוקלין לפי עונש החטא, והדבר יפלא כיון שודאי שהתשובה הועילה וכבר סר עונו וחטאתו נתכפרה למה יומת ונקי וצדיק אל תהרוג כחיב. וצדהיא אמרו צריש אלו הן הלוקין חייבי מימתת עשה תשובה אין צית דין מוחלין לו. אלא ודאי גזירת הכחוב הוא שאלמלא כן צטלו עונשי חורה צכללן ואין אדם שיומת צצ"ד כי יאמר חטאתי והנני שב וכיון שהקצ"ה רצה לימתן עונש מימתת על קצת עונות כדי

יודע אם מה שלא יסף לדעתה הוא מחמת חשבה או אולי היחה אשתו מצוי' ולא היה לו שעת הכושר לחטוא ^{אשר החטא} פן תרגיש בהם אשתו.

אמנם מה שהזכיר מהחמדה למודו נפלאות וגם שצרון רוחו ושמירת פיו ולשונו מדברים בטלים, כבר יש לו יסוד גדול לסמוך עליו. ויקיים וידוי דברים לקיים וחטאתי נגדי תמיד ויתודה ויתחרט. והנה צריך להתודות על חטא קטן אפי' מדברי סופרים שעבר שהרי כיון שזנה עם האשה קודם החמונה היה אסור לישא בתה כמבואר ציבמות ריש פרק נושאין על האנוסה הן אמת עמה שכבר נכסה לא יוציא כמבואר בהרמב"ם ובש"ע אה"ע סי' ט"ו סעיף י"ג מ"מ מחלת הנשואין עבר אדרבנן וצריך חרטה גם צריך להרחיק חמותו מציתו שלא תבא לצימו כלל שאם תרגיל לבא לבתה צריך לגרש את אשתו לפי דעת הרמ"א שם בסעיף כ"ו וק"ו שלא ידור ציבת חמותו. וכבר ארו"ל חתן הדר ציבת חמיו וכו' ק"ו זה שכבר נכשל בה.

והנה אף שאני מיקל בתעניות וסיגופים וחשובת המשקל לזה האיש אבל פטור בלא כלום אי אפשר בפרט לפי רוב החמדת החטא. והנה החמדת החורה הוא עיקר. אמנם ילמוד דברי תורה שיש בהם ממש משניות בעומק העיון עם תוס' יו"ט ש"ס ופוסקים וחורה נציאים וכחובים וג"כ ספרי מוסר חובת הלצות מן אחר שער היחוד עד גמירא ושל"ה במקום שאינו מדבר בנסתרות והלכות חשובה ברמב"ם. וידבק מאוד בשירות ותשבחות של דוד המלך ע"ה שזה דבר גדול להלהיב בלב האדם אהבת הצורא צ"ה. אבל שאר חפלות ותחנונים אשר חדשים מקרוב דורות מעוטים לפני דורנו ירחק מהם וצאתר לליעול ירקא ליעול בשרא וכוררי הם שירותיו של דוד שבדאי מועילים, ובכל חנות הלינה ירבה צרכי על החורבן ועל הגלות. והואיל והוא אדם חלש ומחמיד בתורה לא יתענה בקיץ בזמן החום ביותר כמו תמוז כלל רק בערב ר"ח, ושאר ימי הקיץ יתענה בכל שבע יום אחד מלצד צאלול יתענה כל שבע צ' או ג' פעמים לפי כמו ובעשי"ת יתענה יום ויום ובימי החורף מן מחלת חשוון עד ר"ח ניסן יתענה בכל שבע שלשה ימים ובתוכם יום אחד שלם לילה ויום. ככה יתנהג שלש שנים רצופות ואם ירגיל לקיים חנות לילה אקום ולא יעבור עליו חנות לילה צשינה ויהיה עומד על משמרתו עד אור היום ולא דוקא עומד בה"ד יושב רק שלא יבטל מתורה ותהלים מחנות עד אור היום אזי יכול להקל על עצמו קצת מהתעניות ויתענה רק שני ימים בכל שבע בחורף.

יתר סגופים כבר הזכיר מעלתו שאינו שוכב על מטה כלל ודי צוה. ירחיק משחוק שלא ישחוק שלש

שנים הללו אפילו שלא ימלא פיו ולשמתה מה זו עושה והוא יתאבל על עונו. לא יסתכל בנשים ויהי שח עינים. כל שלש שנים הללו כל ימי השבוע לא ישתה יין ולא יין שרף ולא משקה המחמם רק טעע עם נוקר יכול לשחות ולפעמים מעט קאפע. צליל העונה רשאי לשחות אף משקים הנ"ל, ואופן עונתו אינני מסדר לו כי אינו רשאי לגזול עונת אשתו וגם לפי מזגו אם הוא חם או קר בטבעו ויסדר לעצמו בגדר האמצעי ואינו ראוי להחמיר על עצמו יותר מדאי במותר לו וכבר אמרו חז"ל שמאל דוחה וימין מקרבת. ומה טוב שלא יבטל מטבילת קרי. אחר כלות שלש שנים ראשונות בשלש שנים שניות יתענה בחורף צ' וה' ובקיץ יתנהג כראשונות, ורשאי בג' שנים שניות לשכב על מטה מונעת כרצונו וכפי כמו. ושזב כל ימי חייו יתענה בכל חורף בכל שבע יום א' ובקיץ ער"ס לקיים וחטאתי נגדי תמיד וצין ר"ה ליוה"כ צימי החשובה יתענה בכל יום.

ואחר שהזכיר מעלתו שהוא עמיר נכסין מאוד ירבה בצדקה וחטאך בצדקה פרוק. ומה טוב אם יחשוב חשובת המשקל של הרוקח ואין ספר הרוקח כעת לפני יעיין בעצמו מספר ימי התענית הקלוצים שם לאשת איש ואולי גם מספר ימי תענית נדה כי בודאי לא נוהר זה גם צימי נדחה. ויכפיל המספר שלש פעמים לפי דעת הקנה חכמה ומספר הימים שיעלה סך הכל יפדה בצדקה עפ"י חשבון המבואר בא"ח סוף סי' של"ד בעד כל יום סך שנים עשר פשוטים וי"צ פשוטים עולה ח"י צ"ל עפ"י חשבון המבואר שם במג"א ס"ק ל"ד בשם מה"ד וסך הכל. שיצורף בחשבון יחלק לצדקה אם אפשר לו צלי הקפדת אשתו, ואעפ"כ יקיים מספר התעניות אשר קצבתי לו, והוא רחום יכפר עון וסר עונו וחטאתו תכופר.

והנה מ"ש שיצורף גם מספר תעניות לעון נדה וכו' הנה זה פשוט שאיסור נדה חל על איסור אשת איש משום דהוה איסור מוסיקי מנו דאמוסף איסור נדה לגבי בעלה. אמנם כל זה אם ציאה ראשונה ששכב אצלה הנואף היה צנדחה חל עליו גם איסור נדה אף שאשת איש קדים מ"מ הוה איסור מוסיקי אבל אם ציאה ראשונה ששכב אצלה הנואף היחה טעורה מנדחה ואז תקף נאסרה לבעלה משום טומאה ואף אז אם נעשית אח"כ נדה לא חל איסור נדה כלל דאין כאן איסור מוסיקי לשום אדם דלכל העולם כבר אסורה משום אשת איש ולבעלה כבר אסורה משום טומאה ואף דאיסור נדה חמור מאיסור טומאה דאיסור נדה הוא צכרת מ"מ אין איסור חל על איסור אף איסור חמור על איסור קל אם אינו לא כולל ולא מוסיקי. וא"כ שזב אם שכב הנואף אצלה צציאה שניה צנדחה אינו חייב אלא משום אשת איש

סימן לו

דין חולה המסוכן שמאכילין הקל תחלה

שאלה לבאר דין חולה שמאכילין אותו הקל תחלה.

תשובה צ"ע סי' תרי"ח סעיף ט' מי שאחזו בזלמוס וכו' מאכילין אותו עד שיאורו עיניו ואם אין שם מאכל של היסור מאכילין אותו מאכל של איסור ואם יש כאן צ' מיני איסורין אחד חמור מחזירו מאכילין אותו הקל תחלה. וכתב המג"א בס"ק ע' תרומה חמורה מטבל וטבל מנזילה ונזילה משביעית. ואם אין שם אלא טבל אס הוא דגן אפי' נורע בעצין שאינו נקוב מעשרין אותו בשבת קודם שיאכילוהו דגזרי' אטו נקוב. ואם הוא מעשר ירק שהוא מדרבנן מאכילין אותו בלא מעשה, גמרא יומא. וצ"ע על הרמב"ם שכתב קחם צפי"ד מהמ"א טבל ותרומה אס אי אפשר לחקן הטבל פי' כגון שלא יהיה די צנותר מאכילין אותו טבל שאינו קודם לתרומה עכ"ל. ולא חילק בין מעשר ירק לפירות והא קי"ל הלכה כרבי מחזירו ואפשר דמיירי שם בחול ^{אוצר החפשי} עכ"ל המג"א.

והנה מ"ש המג"א דהרמב"ם מיירי בחול יספיק להסיר סחירה מעל הרמב"ם שלא יהיה נגד דברי הגמרא ציומא שם דמבואר דצירק אפי' אפשר לחקן אין מעשרין בשבת. אבל אחי קשה היא גופא למה לא ציאר לנו הרמב"ם עיקר דין זה דשבת יש חילוק בין מעשר ירק לשאר מעשרות ואין דרכו של רבינו להשמיע דין המבואר בגמ'. ורבינו לומר משום דשם ציומא דף פ"ג ע"ב דקאמר לימא חנאי היא דתניא מי שנשכו נחש וכו' וגוזזין לו את הכרישין ומאכילין אותו וא"ל לעשר דברי רבי ראב"ש אומר לא יאכל עד שיעשר וכו'. אפילו חימא רבי ע"כ לא קאמר רבי התם אלא לענין מעשר ירק דרבנן אבל מעשר דגן דאורייתא אפי' רבי מודה דאי שריא לי' בעצין שאינו נקוב אחי למיכל בנקוב. והקשה מהרש"א על פי' רש"י לימא כחנאי הא דרבה באפשר בחולין וצ"ע וק"ק דהוי מני למימר דהא דרבה לאו חנאי היא אלא דפליגי בלא אפשר בחולין ובפלוגתא דהני חנאי דלעיל ויש ליישב עכ"ל מהרש"א. ונראה לע"ד ליישב דברי דקאמר א"ל לעשר משמע שעכ"פ אין איסור בדבר ואם ירצה לעשר הרשות צידו אלא שאינו צריך ואי ס"ד דבדלא אפשר עסקינן ופליגי בפלוגתא

ולא משום נדה. ולמימר דאיסור נדה הוא איסור מוסף מגו דחייב לענין טומאה ואף שבלא"ה כולנו טמאי מתים מ"מ נ"מ לענין כמה חומרות שיש בטומאת נדה לענין משכב ומושב, הנה לצי מהסס בזה דלא מצינו בכל הש"ס איסור מוסף רק אס ניתוסף איסור או חיוז אבל מה שמטמא אין בו לא איסור ולא חיוז שנחשב זה איסור מוסף. ולמימר שניתוסף עליו חיוז למאן דקוצר הנכנס בזמן הזה במקום מקדש בטומאה חייב כרת דגם קדושת המקדש לא בטיל ומיגו דאיתוסף עליו חיוז נדה לגבי מקדש אחוסף נמי לענין בעילה. הנה גם לענין חיוז טומאת מקדש לא ידעתי שום הוספה שהרי בלא"ה חייב כרת על ציאת מקדש משום טומאת מת. והנה ראיתי בספר כפתור ופרח שהקשה למה לא נקריב תמידין ומוספין וכל קרבנות צבור ופסחים צוה"ו שהרי מקריבין אע"פ שאין ציית ואי משום טומאה והלא קרבן לצור בא בטומאה וחירץ משום שאין אנו יודעים איזה כהן מיוחס. ומעשה כיון שעכ"פ יש כהן מיוחס בעולם ויכולים להקריב פסחים וא"כ אשה זו בפסח יכולה לזא בעורה ולאכול פסח בטומאה אף שהיא טמאה למת ועכשיו שנעשית נדה מגו דאיתוסף איסור לגבי פסח אחוסף גם לענין בעילה, וכ"ו למאן דקוצר דקדושת המקדש לא בטל, ועדיין לצי מהסס בזה וצ"ע לדניא. (ד).

אמנם כל זה להחלמך במקום אחר כגון אס הבעל היה שוגג לענין חיוז חטאת שזזה שייך אין איסור חל על איסור, אבל לענין חטאת השבים ודאי שחייב לשוב על כל האיסורים אף במקום שאין איסור חל על איסור מ"מ על רצוי איסורים מיתחשב רשע טפי. ודבר זה מחלוקת החנאים ר' יוסי ור"ש במס' יצמות דף ל"ב ע"ב דקאמר אלא אמר רב מעלה אני עליו כחילו עשה צ' ואינו חייב אלא אחת וכן כי אחא רבין אמר ר"י מעלה אני וכו' למאי נ"מ לקוצרו בין רשעים גמורים, הרי אף דאינו חייב אלא אחת משום אין איסור חל על איסור מ"מ נחוסף רשעו להתגדל ע"י זה לקוצרו בין רשעים גמורים וא"כ ודאי בתשובה צריך לשוב על שמהן. והנה החוס' שם צ"ה בין רשעים גמורים כתבו דר"ש קוצר דאעפ"י שיש בעצירה זו שני איסורים מ"מ כיון דלא מיתייב אלא חדא אין קוצרין אותו אלל רשעים גמורים ע"ש, הרי דלר"ש אין רשעו נתגדל בשביל האיסור השני ממילא א"ל לשוב רק על האיסור הראשון ולר' יוסי צריך לשוב אשמהן ור"ש ור"י הלכה כר' יוסי.

הערות הגאונים

שהרי תכלת צבוע בדם חלזון, ועיין במ"ל פ"ח מכלי מקדש הי' י"ג דצריך שיהיה חלזון דוקא ועכשיו נאבד (הגריש"ג)

(ד) מ"ש בשם כו"פ, עיין בשו"ת זקני שער אפרים סי' ע"ט שהאר"ק ג"כ דיכולין להקריב אע"פ שאין בית. וצ"ע שלא הרגישו דעכשיו שאין לנו חלזון לא יהיו בגדי כהונה בזמן הזה

יְסוּד הַתְּשׁוּבָה

29/08/2018

להחסיד
רבינו יונה
גירונדי זצ"ל

אשר ילמד האדם תמיד
ובפרט בער"ה ועשי"ת

יסוד התשובה

להחסידי רבינו יונה גירונדי זצ"ל

אשר ילמד האדם תמיד ובפרט בער"ה ועשי"ת

שֶׁלַח לָנוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בֵּינְךָ עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים וּבֵינְךָ
יְחִזְקֵאל הַנְּבִיא (יחזקאל יח ל לא) נֶאֱמַר אֲדַנִּי אֱלֹקִים שׁוּבוּ

מה יעשה
האדם ביום
שרוצה
לשוב

וְהָשִׁיבוּ מִכָּל פְּשָׁעֵיכֶם וְלֹא יִהְיֶה לָכֶם לְמַכְשׁוֹל עֵוֹן, הַשְּׁלִיכוּ
מֵעַלְיֶיכֶם אֶת כָּל פְּשָׁעֵיכֶם אֲשֶׁר פָּשַׁעְתֶּם בָּם וְעָשׂוּ לָכֶם לֵב חֲדָשׁ
וְרוּחַ חֲדָשָׁה וְלָמָּה תָּמַתוּ. אָדָם אֲשֶׁר פָּשַׁע וַחֲטָא וּבָא לַחֲסוֹת
תַּחַת כַּנְּפֵי הַשָּׁכִינָה וְלִהְיוֹת בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה (מסלים לז ט)

אֲשַׁכִּילֶךָ וְאוֹרֶךָ בְּדַרְכֵי זֵד תֵּלֶךָ.

בַּיּוֹם הַהוּא יִשְׁלִיךְ כָּל פְּשָׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיַּעֲשֶׂה עֲצֻמוֹ
כַּאֲלוֹ כִּי הַיּוֹם נִוְלַד וְאֵין בְּיָדוֹ לֹא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה,

עשה עצמו
כאילו היום
נולד

וְזֶה הַיּוֹם תְּחַלֵּת מַעֲשָׂיו, הַיּוֹם יִפְלֹס אוֹרְחוֹתָיו שְׁלֹא יִטּוּ
מֵעֲגֻלוֹתָיו מִדְּרֹךְ הַטּוֹב. וְדַרְךְ זֶה תְּבִיאֲנוּ לְשׁוּבַת בְּתֻשׁוּבָה
שְׁלֵמָה, כִּי הוּא יַעֲשֶׂה עֲצֻמוֹ כַּמְשָׁלִיךְ מֵעַלְיוֹ כְּבֹד הָעוֹנוֹת

וְעֲצָם הַחֲטָאִים אֲשֶׁר עָשָׂה.

וְלֹא יִבְהִילוּהוּ רַעֲיוֹנָיו אֲשֶׁר לֹא יִנְיָחוּהוּ לְשׁוּבַת, כִּי יִבּוֹשׁ
מִחֲטָאָיו, כִּי יַחֲשׁוּב, "אֵיךְ אוּכַל לְהַעֲזִיב פָּנָי וְלָשׁוּב,
וְאֲנִי חָטָאתִי עִוִּיתִי וּפָשַׁעְתִּי, כָּזָאת וְכָזָאת עָשִׂיתִי, עֲבַרְתִּי
וְשָׁנִיתִי וְשִׁלַּשְׁתִּי עַד אֵין סְפוּרוֹת, וְאֵיךְ אָבוֹא עוֹד לְפָנָיו
כְּבִשֶׁת גָּנָב כִּי יִמָּצֵא, כִּי בּוֹשְׁתִי לְעִמּוּד לְפָנָיו, וְאֵף אֵיךְ

אם יחשוב
כסדר
מעונותיו,
בוש לעבוד
הש"ת